

**Dayigə tɔnɔ kʊlʊ Pooli na
pɔpɔni o pa
KORĒNTI TIINĒ tun
Dayigə tɔnɔ kʊlʊ Pooli na
pɔpɔni o pa Korĕnti tiinə tun
na bri dɪbam kʊlʊ tun mu
tuntu**

Pooli dɛɛn pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa Wɛ nɔɔna balʊ na wɔ Korĕnti ni tun mu. Pooli titi dɛɛn mu puli Wɛ titɔɲa dɔani, yi o zu da bim di cicoro (Titɔɲa Tɔnɔ 18:11).

Korĕnti ya yi tu-kamunu kʊlʊ na jigɪ jɪjigɪrʊ zanzan, kʊ na jigɪ nabwəəru zɪgum je sule yi ba ki pipiu da tun ŋwaanɪ. Nɔɔna zanzan dɛɛn wɔra ba na jigɪ yəno di cullu dwi təri təri. Ba maa ki boorim di lwarim zanzan, kʊ pa kuntu woŋo di loŋi Wɛ nɔɔna bam.

Ka maɲa ni Pooli nan daa təri ba tee ni, yi o laan ni ba ŋwa ni kampwara di wo-balwaarʊ tidonnə mu zu ba titari. Kʊ ma pa-o liə, yi o laan pɔpɔni twaanʊ o pa-ba. O twaanʊ tum wɔni tuntu tile mu tɔgi ti zu Wɛ tɔnɔ kum wɔ, si dɪbam di wanɪ dí lwarɪ, cam na yi dɪbam, dí na wó ki te, si dí ma kwɛ-di tun.

Pooli nan kaanɪ-ba, si ba yagɪ kampwara (pɔɔrim 1-4),

di boorim kikiə (pɔɔrim 5),

si ba daa yi taa ve nɔɔna balʊ na yəri Wɛ tun te si bantʊ di ba taanɪ (6:1-11).

O bɾɪ-ba nɪ ba maŋɪ sɪ ba ma ba yɪra yam ba tɔŋɪ ba pa Wɛ mɔ (6:12-20).

O laan ma ləri ba na bwe-o bwiə yalɔ tɪn,
 kɔ na yɪ kadri laŋa nɪ (pɔɔrɪm 7),
 naa nwana yalɔ ba na mɛ ba kaanɪ jwənə tɪn
 laŋa nɪ (pɔɔrɪm 8-10),
 naa Zezi tɔbɪnɪ gulim wɔdiu laŋa nɪ (pɔɔrɪm
 11),
 dɪ Wɛ Joro pɛera yam laŋa nɪ (pɔɔrɪm 12-14),
 dɪ twa biim wɔŋo (pɔɔrɪm 15).

Tɔnɔ kɔm tiim nɪ o ŋɔɔnɪ sɛbu-lɪɔ Wɛ-di sɪm
 na wɔra ba kɪ tɪn wɔŋo, dɪ o tɪtɪ na lagɪ sɪ o kɪ
 kɔlɔ tɪn, yɪ o laan jɔɔnɪ-ba (pɔɔrɪm 16).

Tɔnɔ kɔntɔ wɔnɪ Pooli bɾɪ nɪ, Wɛ pɛera yam
 maama wɔnɪ, sono mɔ yɪ wɔŋo kɔlɔ na dwe
 maama tɪn, sɪ dɪ ma tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa yam (pɔɔrɪm
 13).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri dɪ Dɪ tɪtɪ wɔbɔŋa
 sɪ a taa yɪ Zezi Krisi tɪntɔŋnɔ tɪn mɔ pɔpɔnɪ tɔnɔ
 kɔntɔ, yɪ dɪ ko-bu Sositenɪ dɪ tɔŋɪ o wɛli-nɪ.

² Dɪ pɔpɔnɪ sɪ dɪ pa abam balɔ na yɪ Zezi kɔŋo
 kɔm wɔ nɔɔna yɪ á zɔbɪnɪ Korentɪ nɪ tɪn mɔ.
 Abam mɔ yɪ balɔ Wɛ na kuri sɪ á taá yɪ Dɪ nɔɔna
 Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn. Dɪ ma lɪ abam sɪ á taá yɪ
 Dɪ nɔɔna, kɔ wɛli dɪ balɔ na wɔ je maama yɪ ba
 zuli Zezi Krisi tɪn. Wɔntɔ mɔ yɪ bantɔ dɪ dɪbam
 maama Yuutu.

³ Dɪ Ko Wɛ dɪ dɪ Yuutu Zezi Krisi wɔ pa abam
 yazurə dɪ yu-yoŋo.

⁴ Maŋa maama a yəni a kɪ Wɛ le abam ŋwaanɪ,
 dɪ Dɪ na pɛ abam yu-yoŋo Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn.

⁵ Abam na ηγωι δι Zezi tun, We suni Di pa abam yu-yoηo woηo maama woni, si á taá ye Di ciga kam maama, si á kwəri á taá wai á ηooni Di taani dim.

⁶ Beηwaanı, dí dεen na tɔɔli Zezi Krisi kwərə kam di abam tun, ka tiini ka ja kuri abam tee ni.

⁷ Á ne We pεera yalɔ maama á na lagu tun, yi á cəgi dí Yuutu Zezi Krisi si o joori o ba si dí na-o.

⁸ Wɔntɔ mu wó pa á taá zigi kəηkəη si ku vu yi tiim maηa, si á yi taá jigi wo-ləηo de dim o na wó joori o ba tun ni.

⁹ We yi ciga tu, yi dintɔ mu kuri abam si á taá ηγωι δι Di Bu Zezi Krisi, o na yi dibam Yuutu tun.

Korentu tiinə ya na pɔɔri daani te tin

¹⁰ A ko-biə-ba, a loori abam dí Yuutu Zezi Krisi yiri ηwaanı si á taá jigi ni-məɔɔ, si á yi taá pɔɔri daani. Á nan kwaanı-na á ki á wɔbɔηa daani, si á ki ni didwi.

¹¹ A tagi kɔntɔ, Klowe-ba sɔηo tiinə na tagi di amɔ ba wi á magi kantɔɔ mu daani tun ηwaanı.

¹² Abam badaara wi, á tɔgi Pooli mu. Abam badonnə maa wi, á tɔgi Apolɔsi mu. Badonnə maa wi, ba tɔgi Piyεeri mu. Babam di maa wi, ba tɔgi Zezi Krisi mu.

¹³ Abam bɔηi ni Zezi Krisi pɔɔri yira yira mu na? Amɔ Pooli mu tigi tɔbɔn-dagarakam baηa ni abam ηwaanı na? Ba miisi abam na woni amɔ yiri ηwaanı mu na?

¹⁴ A ki We le, beηwaanı amɔ wɔ miisi abam wɔlɔwɔlɔ na woni, ku na dai Krisipu di Gayusi yiranı.

¹⁵ Kuntu tun, noon-noonu bá wanti o ta ni a miisi abam na wuni amu yiri nwaani.

¹⁶ Ah, a guli a ta na miisi Stefanasi di o soho tiine di, ku daari kuntu kwaga ni, wulu na weli da, a daa wo guli.

¹⁷ Zezi Krisi tuni-ni si a taa tooli o kwere-ywene kam mu a bri noona, si o wo tuni-ni si a taa miisi noona na wuni. A na tooli We kwere kam te tun, ku dai di lugu bana swan mu a maa tooli-ka. A ya na tooli-ka di lugu bana swan mu, Zezi tuntu dum dagara kam bana ni tun ya ba ta jigi kuri ku pai nabiine.

We swan na garu nabiine swan te tun

¹⁸ Benwaani Zezi tuntu dum dagara kam bana ni tun taani dum yi jawerim mu balu yige na tere di We tun tee ni. Ku nan na yi dibam balu We na vri lwarim wuni tun, taani duntu yi We titi dam mu di dibam.

¹⁹ Ku nan manji ku pupuni We tone kum wuni ku wi:

«Amu Bana-We wu cogi swan tiine wobuɗa,
yi a daari a pa yi-puri-nyina yi-puru kum yaali.»

²⁰ Swan tiine swan yam daa jigi kuri na? Ton-yeene di noona balu na ye nwanja tun yi-puru kum jigi kuri na? We nan bri dibam ni lugu bana swan yam maama yi jawerim mu.

²¹ We swan yam nwaani nabiine ba wanti ba ma ba titi swan ba lwar-DI. We nan li DI wobuɗa si DI togi kwere kalu di na bri noona yi ba pai ka yi jawerim tun nwaani mu, DI ma vri balu na se kwere kam tun DI yagi.

²² Zwifə bam lagı sı ba na wo-kunkagıla yalı na brı We dam tın mu. Grekı tiinə maa lagı sı ba cəgi taanı dılu na wú brı-ba swan tın.

²³ Kú nan na yı dıbam, dí toolu Zezi Krisi wulu na tıgı tıun-dagarabaŋa nı tın kwərə mu. Kwərə kam kuntu maa yı ta-baloro mu Zwifə bam tee nı, yı ka yı jwərim mu dı dwi-ge tiinə bam dı.

²⁴ Kú daarı dıbam balı We na kuri tın, kú na yı Zwifə bam naa dwi-ge tiinə dı, taanı dım kuntu mu pe dí lwarı nı Zezi Krisi yı We swan yam dı Dı dam tu.

²⁵ Woŋo kulı noona na paı kú yı jwərim We tee nı tın garı nabiinə swan maama, yı kulı na bwəmmə Dı tee nı tın dana kú dwe nabiinə dam maama.

²⁶ A ko-biə-ba, á buŋı á dɛɛn na yı te yı We laan ba Dı kuri abam tın. Kú dai á zanzan yı dɛɛn mu pɔuri nınɛɛnı nabiinə na lagı yı-puru kulı tın. Kú dai á zanzan mu yı dıdɛɛra, naa á zanzan mu nuŋı nadunə sam.

²⁷ We nan kuri balı nabiinə na paı ba yı jwəru tın mu, sı Dı ma pa cavıra di swan tiinə. Dı ma kuri balı nabiinə na paı ba yı nabwənə tın, sı Dı ma pa cavıra di dam tiinə.

²⁸ Dı ma daarı Dı kuri balı nabiinə na gooni yı ba ba nıgı tın, sı Dı ma pa wənu tılu nabiinə na paı tı jıgı kuri tın jı kafe.

²⁹ We kuri noona bam kuntu doŋ mu, sı nabiinə yı zaŋı ba wanı ba tee ba tıtı Dı yigə nı.

³⁰ We nan mu pe abam ŋwı dı Zezi Krisi. Kuntu ŋwaanı mu swan yalı Zezi na joŋı We tee nı tın laan jıgı dıbam swan. Wuntu mu paı dí jıgı cıga

Wε tee ni. O maa paɪ dɪ yi Wε noona. O ma kwe o titi ηwɪa o ma vri dɪbam lwarɪm wɔni.

³¹ Kɔntu tɪn, kɔlɔ na pɔpɔni Wε tɔnɔ kum wɔni tɪn yi cɪga mu, dɪ kɔ na wɪ: «Wɔlɔ na lagɪ sɪ o kɪ wɔpɔlo tɪn, sɪ o pa kɔ taa yi dɪ Yuutu wɔm ηwaanɪ.»

2

Pooli na tɔɔli Zezi Kɪsi kwɛr-ywɛnɔ kam te tɪn

¹ A ko-biə-ba, amɔ dɛɛn na tu abam te tɪn, a wɔ ηɔɔni swan naa yiyiu-ηwɛ zanzan dɪ abam, dɪ a na tɔɔli Wε kwɛrɛ kam a bri abam te tɪn.

² A wɔ kɪ a wɔbɔnɔ ni sɪ a bri abam wɔnɔ kɔdɔn, kɔ na dɪ Zezi Kɪsi taanɪ dɪm yɪranɪ dɪ o tɔbni dɪm dagara kam baɲa ni tɪn.

³ A na wɔ abam tee ni maɲa kalɔ tɪn, a bwɛnɛ, yi fɔbni dɪ jɪgɪ-nɪ, yi a yɪra sai.

⁴ A taanɪ dɪm dɪ a na tɔɔli Wε kwɛrɛ kam te tɪn, kɔ dɪ nabiinɛ swan mu a ma a tɔɔli-ka sɪ a pa á sɛ. Kɔ yi Wε Jorokum dam mu pɛ abam lwarɪ ni taanɪ dɪm yi cɪga.

⁵ Kɔntu tɪn, á na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi tɪn, kɔ yi Wε dam dɪm ηwaanɪ mu, sɪ kɔ dɪ nabiinɛ swan ηwaanɪ.

Baɲa-Wε swan na yi te tɪn

⁶ Dɪbam nan yɛni dɪ bri balɔ wɔbɔnɔ na bɪgɪ tɪn mu swan, ya nan dɪ nabiinɛ swan naa lɔgɔ baɲa dɪdɛɛra bam swan. Bantɔ wɔ ba ba cɔgɪ dɪ ba dam dɪm maama.

⁷ Dɪbam na bri swan yalɔ tɪn yi Wε nyɪm mu. Nabiinɛ nan yɛri ya ni ni, ya na sɛgɪ dɪ ba tɪn ηwaanɪ. Wε dɛɛn maɲɪ Dɪ kɪ Dɪ wɔbɔnɔ ni mu

ku loori lɔgɔ pulim, sɪ Dɪ swan yam kuntu pa dɪ wani dɪ na zulə Dɪ tee nɪ.

⁸ Lɔgɔ baɲa dɪdɛera bam wɔlɔwɔlɔ nan wɔ lwarɪ ya kuri. Ba ya na ye, ba ya bá ja Wɛ-sɔŋɔ paari tu Zezi ba pa tɔɔn-dagarabaɲa nɪ ba gɔ.

⁹ Ku nan kɪ nɪ Wɛ tɔŋɔ kum na tagɪ ku wɪ:
«Wɛ fɔgɪ Dɪ kɪ wo-laaru Dɪ tiɲi sɪ Dɪ pa balɔ na so-Dɪ tɪn.

Nabiinə yi wɔ nɛ wəənu tum kuntu donɟ,

yi ba zwa wɔ ni ti ɲwa,

yi ba ba jɪgɪ ti wɔbɔɲa dɪ.»

¹⁰ Wɛ nan tagɪ Dɪ Jorokum ɲwaanɪ mu Dɪ ma pa dɪ lwarɪ wəənu tum kuntu. Wɛ Joro kum ye woŋɔ maama kuri, yi ku ye Wɛ wɔbɔɲa maama dɪ.

¹¹ Wɔɔ mu wú wani nabiinu wɔbɔɲa o lwarɪ, ku na dai o titi joro? Ku nan yi kuntu mu dɪ Wɛ dɪ, nɔɔn-nɔɔnɔ yəri Wɛ wɔbɔɲa, ku na dai Dɪ titi Joro kum yɪranɪ.

¹² Joro kulɔ Wɛ na kɪ dɪbam bɪcara nɪ tɪn dai lɔgɔ baɲa nyɪm. Ku nuɲi Wɛ te mu, sɪ ku pa dɪ lwarɪ wo-laaru tɪlɔ Dɪ na pɛ dɪbam zaanɪ tɪn.

¹³ Dɪ na yəni dɪ bri nɔɔna cɪga kam yi dɪ ɲɔɔnɪ taanɪ dɪlɔ tɪn dai nabiinə swan taanɪ. Ku yi Wɛ Joro kum mu bri dɪbam taanɪ dɪlɔ na manɪ sɪ dɪ taá ɲɔɔnɪ tɪn. Dɪbam te cɪga kalɔ na yi Wɛ Joro nyɪm tɪn mu dɪ bri balɔ Dɪ Joro kum na wɔ ba bɪcara nɪ tɪn.

¹⁴ Wɛ Joro kum na təri wɔlɔ bɪcari nɪ tɪn ba sɛ sɪ o jɔɲi cɪga kalɔ Wɛ Joro kum na bri tɪn. Ka yi wo-jwəəru mu o tee nɪ. O bá wani o lwarɪ ka kuri, bɛɲwaanɪ ku yi Wɛ Joro kum mu bri ka kuri cɪga cɪga.

15 Wɔɔɔ maama Wɛ Joro kɔm na wɔ o biɔari ni tɔn mu wai o ye woŋo maama kuri. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wanti o na kɔntɔ tu wo-lɔŋo o ta.

16 Wɛ tɔnɔ kɔm tagi ku wi:

«Nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanti o lware dí Yuutu wɔm wɔɔɔɔɔ,
nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wanti o bri-o o na wó ki te tɔn.»

Wɛ nan na pe dibam DI Joro kɔm tɔn mu pe dibam di jigi Zezi Kresi wɔɔɔɔɔ yam.

3

Wɛ tintɔŋna na tɔŋi ba pa Wɛ te tɔn

1 A ko-biə-ba, a deen na wɔ abam tee ni tɔn, a wari a ŋɔɔni Wɛ taani dim di abam ni Wɛ Jorokɔm na wɔ balɔ tee ni tɔn. A deen ŋɔɔni di abam ninɛɛni á yi balɔ lɔɔɔ baŋa wəənu fra na jigi-ba tɔn, yi á ta nyi ni bu-balwa mu te Zezi Kresi cwəŋə kam wɔni.

2 A deen na bri abam wo-mwaalɔ tɔɔ tɔn nyi di a pe abam nayɔla mu si á nyɔ. A deen wɔ pe abam wɔdiu kulɔ na duunə tɔn, á deen na wɔ yi ku dim tɔn ŋwaani. Di zim di, á daa ta wɔ yi wɔdiu dim,

3 beŋwaani á ta yi balɔ lɔɔɔ baŋa wəənu fra na jigi tɔn mu. Abam jigi wɔ-gɔɔ yi á magi kantɔɔɔ daani. Kuntɔ bri ni lɔɔɔ baŋa wo-yɔɔɔ fra mu taa jigi abam, yi á ki ni balɔ ta na yəri Wɛ tɔn mu te. Ku yi vwan mu a fɔɔi na?

4 Abam wɔ nɔɔna badonnə na te ba wi, bam tɔɔi Pooli mu, yi badonnə di wi, ba tɔɔi Apolɔsi mu tɔn, ku dai balɔ na yəri Wɛ tɔn kikiə mu kɔntɔ na?

⁵ Wɔɔ mu yi Apolɔsi? Wɔɔ mu yi amɔ Pooli? Dɔbam maama yi We tintɔɔna balɔ abam na de dɔbam jɔɔa á kɔ á wɔ-dɔɔba dɔ Zezi Kɔsi tɔn mu. Dɔbam maama tɔɔi kulɔ dí Yuutu wɔm na pe dɔbam si dí tɔɔi tɔn mu.

⁶ Dɔbam nyɔ nɔ vala mu te, amɔ Pooli mu jɔɔi wɔɔnu yi Apolɔsi yagɔ na. Ku daari ku yi We mu pai ti bɔra.

⁷ Mu ku kuri wɔɔ na jɔɔi dɔ wɔɔ na yagɔ na da tɔn maama dai kulɔkulɔ. We yɔranɔ mu wai Dɔi pai Dɔi taanɔ dɔm kɔ dam nɔɔna bɔcara nɔ.

⁸ Wɔɔ na jɔɔi dɔ wɔɔ na yagɔ na tɔn maama yi bɔdwɔ mu. We wɔ pa ba maama jɔɔi ba ɔwɔɔɔ ku manɔ dɔ ba na tɔɔi te tɔn mu.

⁹ Dɔbam maama wɔli daanɔ mu dí tɔɔi dí pa We. Abam nyɔ dɔ We kara kalɔ dí na tɔɔi ka wɔnɔ tɔn mu.

Abam daa ta nyɔ dɔ digɔ kalɔ We na wɔra Dɔi lo tɔn mu.

¹⁰ We na pe amɔ pɔɔri dɔɔ si a ma tɔɔi tɔn, ku yi si amɔ cwi digɔ kam kuri mu lanyɔranɔ nɔ lwar-ɔm te. Nɔɔnɔ wɔɔɔ dɔ maa wɔra o lo o danɔ da. Wɔɔ maama nan na lagɔ si o lo o danɔ da tɔn manɔ si o taa ye o na lo te tɔn mu.

¹¹ We manɔ Dɔi pa digɔ kam kuri cwi, nɔɔn-nɔɔn daa bá wanɔ o cwi ka kuri dɔɔɔ. Kuri dɔm kɔntɔ mu yi Zezi Kɔsi.

¹² Balɔ nan na lo ba danɔ da tɔn badaara mai sɔbu-sɔɔa naa can-na naa kandwa-ɔna, naa de naa gaarɔ naa kasɔɔ mu ba maa loa.

¹³ Nɔɔnɔ maama na tɔɔi kulɔ tɔn nan wɔ ba ku lwarɔ jaja de dɔm Zezi Kɔsi na wɔ jooɔi o ba

tɪn, mini mu wó bɪ nɔɔnu maama tɪtɪŋa na yɪ te.

¹⁴ Balu na lɔgɪ dɪ wo-laaru yɪ mini dɪm wu wani dɪ di tɪn wó jɔŋi ba ŋwuru.

¹⁵ Ku daari, balu mini dɪm na wani dɪ di ba loom dɪm tɪn, ba bá na kulukulu We tee ni. We za wó vri ba tɪtɪ Dɪ yagi. Ba nan wó ta nyɪ dɪ mini na di nɔɔnu yɪ o wəri te tɪn mu.

¹⁶ Abam yəri ni, We Joro kum na wu abam bicara ni tɪn, á nyɪ dɪ We tɪtɪ digə mu Dɪ na zɔuri ka wɔni na?

¹⁷ Wulu nan na cɔgɪ We digə kam tɪn, We wó cɔgɪ kuntu tu dɪ mu. Benwaani We digə kam yɪ Dɪ tɪtɪ di-laa mu. Abam tɪtɪ nan mu yɪ Dɪ digə kam kuntu.

¹⁸ Nɔɔn-nɔɔnu yɪ zaŋi o ganɪ o tɪtɪ. Abam wulu na buŋi ni o jigi swan ni zim lugu baŋa swan na yɪ te tɪn, kuntu tu maŋi si o joori o ji joro mu, si o laan wani o na swan cɪga cɪga.

¹⁹ Benwaani lugu baŋa swan yɪ jwərim mu We yigə ni. Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wɔni ku wɪ: «We vugimi swan tiinə swan Dɪ pa ya joori ya ja-ba.»

²⁰ Ku nan daa ta pɔpɔni ku wɪ: «Yuutu Baŋa-We ye ni swan tiinə wɔbuŋa maama yɪ kafe mu.»

²¹ Kuntu ŋwaani, nɔɔn-nɔɔnu yɪ zaŋi o magɪ o nyɔɔni o ta o wɪ: «Amu tɔgɪ wuntu mu.» Si woŋo maama yɪ abam mu te.

²² Ku na yɪ amu Pooli dɪ Apolɔsi dɪ Pɪyɛri, dɪbam dɪ yɪ abam nɔɔna mu. Ku nan na yɪ lugu baŋa dɪ ŋwɪa dɪ tɔɔni dɪ zim dɪ jwa dɪ, abam mu te ti maama.

²³ Zezi Kɪsi nan mu te abam, yɪ We dɪ te Zezi Kɪsi tɪtɪ dɪ.

4

Pooli-ba na tɔŋi Wɛ tɔŋa yam te tɪn

¹ Kɔntɔ tɪn, abam maŋi sɪ á taá ye nɪ dɪbam yɪ Zezi Krisi tɪntɔŋna mɔ. Wɛ nan kwe DI cɪga kalɔ ya na sɛgi nabiinɛ yigɛ nɪ tɪn DI kɪ dɪbam jɪŋa nɪ mɔ, sɪ dí ta-ka dí brɪ nɔɔna.

² Ba nan na kwe woŋo ba kɪ nɔɔnɔ jɪŋa nɪ, kɔ maŋi sɪ o taa nii kɔ baŋa nɪ dɪ cɪga mɔ.

³⁻⁴ Kɔ nan na yɪ amɔ, abam naa nabiinɛ balɔ maama na dɪ amɔ taanɪ te dɪ te tɪn, kɔ ba kɪ amɔ kulɔkulɔ. Amɔ bɪcarɪ nɪ a ye nɪ, kulɔkulɔ tɛrɛ a na kɪ a cɔgi. Nan dɪ kɔntɔ dɪ, a bá wanɪ a pa a tɪtɪ bɔra, a na bá wanɪ a dɪ a tɪtɪ taanɪ tɪn ŋwaanɪ. Wɔlɔ yɪranɪ na wó wanɪ o dɪ amɔ taanɪ tɪn mɔ yɪ dí Yuutu wɔm.

⁵ Kɔntɔ ŋwaanɪ, nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ zanɪ o wuuri o dɪ o doŋ taanɪ, kɔ loori maŋa kalɔ Wɛ na lɪ tɪn, sɪ dí Yuutu wɔm na tuɛ, oó ja pooni o ba o pa woŋo kulɔ maama na sɛgi lim wɔnɪ tɪn taa nau jaja. Wɔntɔ wó pa nɔɔna wɔbɔŋa yalɔ na sɛgi tɪn lwarɪ jaja. Maŋa kam kɔntɔ nɪ mɔ Wɛ wó pa nɔɔnɔ maama na zulɛ yalɔ na maŋi dɪd-o tɪn.

⁶ A ko-biɛ-ba, kɔ yɪ abam ŋwaanɪ mɔ a kwe a tɪtɪ dɪdaanɪ Apolɔsɪ a ma maŋi a brɪ abam, sɪ á wanɪ á nii dɪbam, á ma lwarɪ á na wó taá kɪ te tɪn, sɪ á yɪ zanɪ á gaalɪ kulɔ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kum wɔnɪ tɪn, sɪ abam dɪdɔa dɪdɔa yɪ zanɪ o kɪ kamunni o zuli nɔɔnɔ wɔdoŋ o daari o gooni o doŋ.

⁷ Wɔɔ mɔ wɪ, nmɔ dwe n doŋ? Bɛɛ mɔ n jɪga yɪ n wɔ jonɪ-kɔ Wɛ tee nɪ? Nmɔ nan na jonɪ-kɔ Wɛ tee nɪ mɔ tɪn, bɛɛ mɔ kɪa yɪ n magɪ n nyɔɔnɪ

ku banja ni, ni nmu titi mu me n dam di n swan n ma n na-ku te?

⁸ Abam buɲi ni á maɲi á jigi kulɔ maama á na lagi tun, á kwəri á yi nadunə, yi á ta buɲi ni abam di paari á daari dɔbam. Ku ya lana si á suni á di paari, si dɔbam di taá tɔgi dí di paari di abam.

⁹ Amɔ na buɲi te tun, ku nyi di We pe dɔbam balɔ na yi Di tintuɲna tun ji kwaga tiinə mu nɔɔna bam maama wɔni, ninɛɛni balɔ ba na di ba taani ba lagi ba gu-ba te tun. Dɔbam nyi di nɔn-mwaanɔ mu lɔgu kum nɔɔna bam di malesidi yibiyə ni.

¹⁰ Dɔbam jigi jwəru mu Zezi Kisi ɲwaanɔ, abam nan pa á yi swan tiinə mu Zezi Kisi tɔgim dim wɔni. Dɔbam yi nabwənə mu, abam maa pai á yi didɛera. Nɔɔna zuli abam, yi ba daari ba gooni dɔbam.

¹¹ Di zim maama di, kana di na-nyom jigi dɔbam, yi gwaarɔ muri dɔbam. Nɔɔna maa beesi dɔbam, yi dí ba jigi cirigim jəgə.

¹² Dɔbam mai dí titi jia mu dí tiini dí tuɲa, si dí ma wani dí na dí ni wɔdiu. Nɔɔna na twi dɔbam, dí ta yəni dí loori We mu si Di ki-ba lanyirani. Nɔɔna na beesi dɔbam, dí ta yəni dí se beesa yam mu.

¹³ Nɔɔna na ɲɔɔni wo-lwaanɔ ba pa dɔbam, dí yəni dí joori dí ləri-ba lanyirani mu. Dɔbam nyi di lɔgu banja weeru mu. Di zim maama, dí nyi di wo-yɔɔrɔ mu nɔɔnɔ maama tee ni.

¹⁴ A na pɔpɔni tɔnɔ kuntu tun, a pɔpɔni si a ma kwe abam mu, á na yi amɔ bu-sonnu tun ɲwaanɔ, si ku dai ni a lagi si a ki abam cavura mu.

15 Abam ya na maŋɪ á jɪɟɪ karanyɪna tiinə murr-fugə mu ba na bri abam Zezi Krisi cwəŋə kam wɔni, á ko yɪ didva yɪranɪ mu. Amu yɪ á ko, dɪ a na bri abam Wɛ kwər-ywəŋə kam yɪ á na ŋwi-dɔŋa Zezi Krisi ŋwaanɪ tɪn.

16 Mu kv kuri a loori abam sɪ á taá lwəni amu na kɪ te tɪn.

17 Kɔntu ŋwaanɪ mu a tɔŋɪ Timoti á tee ni. Wɔntu mu yɪ a bu-sono Wɛ cwəŋə kam wɔni, yɪ o tɔɟɪ dí Yuutu Zezi dɪ cɪga. Wɔntu wó guli abam amu ŋwɪa kam na yɪ te Zezi Krisi cwəŋə kam wɔni, sɪ kv maŋɪ ni amu na yəni a bri Zezi kɔɔɔ kum je maama ni te tɪn.

18 Abam badaara paɪ á tɪtɪ kamunni mu, beŋwaanɪ á daa ba bɔŋɪ ni amu wó joori a ba abam te.

19 Wɛ nan na sɛ, aá ba abam te lele. A na tuə, a laan wó wanɪ a lwarɪ kamun-nyɪna bam kɔntu na jɪɟɪ dam dilu ba ma kɪ tɪn, yɪ kv daa dai ba ni-ŋwaja yɪranɪ má.

20 Beŋwaanɪ Wɛ paari dɪm paɪ dɪbam dam mu, sɪ dí wanɪ dí ma kɪ kulɔ na maŋɪ tɪn, sɪ kv dai ni-ŋwaja yɪranɪ má.

21 Abam lagɪ sɪ a ba abam te a vanɪ á zwe mu naa á lagɪ sɪ a bri abam sono dɪ wu-bono mu?

5

Korenti tiinə bam wɔ nɔɔnu didva na kɪ wo-balɔɔ te tɪn

1 Amu nan ni abam labari ni nɔɔnu didva mu kari o boorə. Ba wɪ, abam wɔni baaru didva mu tigi dɪ o ko kaanɪ. Balu na ba tɔɟɪ Wɛ cwəŋə tɪn dɪ maŋɪ ba ba sɛ ba kɪ wo-zɔɔna yantu doŋ.

² O na ki kuntu tin, bee mu yi á taá pai á titi kamunni? Ku ya manɩ si á pa á wɔɔɔ cɔgi ku ŋwaani, si á daari á li nɔɔnɔ wɔɔɔ na ki kəm dɩm kuntu donɩ tin á wɔɔɔ.

³ Amu titi mu tɔri abam tee ni, si a wɔɔɔɔ maama wɔra dɩ abam. Kuntu, a manɩ a van baaru wɔm kuntu bura o cɔgim dɩm ŋwaani, ni a wɔ abam tee ni mu te.

⁴⁻⁵ Kuntu ŋwaani a lagi a ta si, á na jeeri daani, amu wɔɔɔɔ wɔra dɩ abam ni a wɔ á titari mu te, si á ma dí Yuutu Zezi dam dɩm á ma kwe nɔɔnɔ wɔntu á ki sɔtaani juɔa ni, si dɩntu wani dɩ cɔgi o yira dɩ wo-zɔɔna fra yalɔ na jug-o tin. Á na ki kuntu, o joro kum laan wó wani ku na vrim dí Yuutu Zezi tum de dɩm ni.

⁶ Abam na ki kamunni te tin, ku wɔ manɩ. Á ye ni dabɩli finfin na wɔ dɩpe muni dɩɔ ba na viiri tin wɔni, ku laan wó pa dɩ maama fulɩ mu.

⁷ Kuntu ŋwaani, li-na kəm-lɔɔɔ kum kuntu ku na nyɩ ni dabɩli-doori te tin á wɔni, si ku yi lonɩ á maama. Kuntu á laan wó taá yi nɩnɩnɩ dɩpe muni dɩɔ ba na wɔ ki dabɩli dɩ wɔni tin. Á nan manɩ á yi nɔn-ŋɔna mu We yigə ni, Baɔa-We Pɔlbu Zezi Krisi na kwe o titi o ma kaani We si Dɩ yagi á lwarim mu Dɩ ma ce abam tin ŋwaani.

⁸ Pa-na dí di candiə ni ku na manɩ te tin, si dí li lwarim dɩdaani titɔɔ-balwaaru tilɔ maama na nyɩ ni dabɩli-doori te tin dí wɔni, si dí daari dí taá jigi wɔ-pɔɔɔ dɩ cɩga, ni dɩpe dɩɔ ba ba jigi dabɩli dɩ wɔni te tin.

⁹ Amu deen na de yigə a pɔpɔni tɔnɔ kulɔ a pa abam tin, a tagi dɩ abam si á yi taá tɔgi dɩdaani balɔ na kari ba boori tin.

¹⁰ Amu na kaani abam kuntu tin, ku dai ni balu na yeri We yi ba boori tin, naa ba yi wo-swennyuna naa nyuna naa jwakaana tin taani mu a tea. Abam ba wani a pwe a titi di nnona bam kuntu ku na dai ni a yagi lugu bana.

¹¹ Amu nan na pupuni kulu tin kuri mu yi si a yi taá tigi di wulu maama na bri ni o yi a ko-bu We cwagha wuni yi o boora, naa o yi wo-swennyun naa jwakaanu naa non-twunu naa sa-nyoru, naa o yi nyunu tin. Wulu na yi kuntu don tin, si a pwe a titi did-o, si a bri a yi di wudu did-o di.

¹²⁻¹³ Ku na yi balu na dai di ko-bia We cwagha wuni tin, ku dai amu wu di bantu taani. Ku yi We mu wu di ba taani. Abam nan manji si a di balu na wu a kogo kum wuni tin taani. Kuntu nywaani ku pupuni We tona kum wuni ku wi: «Zeli-na non-baloro kum a wuni.»

6

We nnona wu manji si ba sanji da balu na yeri We tin tee ni

¹ Abam wulu na jigi taani di o don yi a yi ko-bia daani Zezi nywaani tin, ku wu manji si n ja-o n vu sanya-diru balu na yeri We tin te, si ba di abam taani dim. Ku ta yi cavura mu ku pa-m, beywaani ku ya manji si We nnona bam mu di a taani dim.

² Abam yeri ni We nnona bam mu wu ba ba di nabiine maama taani na? Kuntu nywaani, bee mu kia yi a titi wari a kwe wo-balwa balu na wu a titari ni tin?

3 Abam yəri nı dıbam mu wó di malesısım taanı na? Ku nan na yı kuntu, dí bá wanı zım lıgı kuntu taanı dí di na?

4 Abam nan na jıgı taanı dıntı dođ á tıtarı nı, á wı mađı sı á ja á vu balı na tıgı ba təri Zezi nıona bam wıntı tın te.

5 A tagı kuntu sı cavıra mu ja abam. Kuntu, swan tu dı dıdva təri abam wıntı sı o wanı o fıgı abam balı na yı ko-bıə Zezi ıwaanı tın daanı na?

6 Abam na kı te tın wı mađı, abam na yəni á sađı daanı sarıya-dirə balı na yəri We tın tee nı yı ba di á taanı tın ıwaanı.

7 Abam na sađı daanı tın, ku mađı ku brı nı á tısi mu. N ko-bu na kı-m lwarım, naa o na ıgı-m, ku ya lana sı n yagı n ma n ce-o mu.

8 Abam nan ba kı kuntu, abam tıti joorı á kı balı na yı á ko-bıə We cwəŋə wıntı tın wo-lwaanı mu, yı á kwəri á ıonı-ba.

9 Abam yəri nı balı na ba tıgı cıga tın bá na jəŋə je We paarı dım wıntı na? Yı zađı-na á ganı á tıti. Balı na boorı tın, naa jwə-kaana naa ka-lagına, naa baara balı na tıgı dı ba donnə ba maa jiri kaana tın,

10 naa ıwına naa wo-swən-nyına, naa sa-nyora naa non-twına naa vınvırna bá na jəŋə je We paarı dım wıntı.

11 Abam badaara deen yı kuntu dođ mu. We nan yagı á lwarım Dı ma ce abam. Dı ma pa á ji Dı nıona yı á jıgı cıga Dı tee nı. We de dí Yuutu Zezi dı Dı Jorokım dam ıwaanı mu Dı kı kuntu Dı pa abam.

Dí manɔ sɪ dí kwe dí yɪra yam dí maa tɔŋɪ dí pa Wɛ mu

¹² Abam badaara tɛ á wɪ, á jɪgɪ ni sɪ á kɪ kɔlɔ maama á na lagɪ tɪn. Amɔ nan lagɪ a ta abam nɪ, kɔ daɪ wɔŋɔ maama mu jɪgɪ zɛnɔ kɔ pa abam. Amɔ dɪ jɪgɪ ni sɪ a kɪ kɔlɔ maama a na lagɪ tɪn, a nan bá sɛ sɪ a pa a ji kɔlɔkɔlɔ gamba.

¹³ Abam yɛni á tɛ á wɪ, Wɛ kɪ wɔdiu kana ŋwaani mu, yɪ Dɪ kɪ kana dɪ wɔdiu ŋwaani. Manɔ nan wó ba, yɪ Wɛ cɔgɪ wɔdiu dɪ kana maama. Wɛ nan wɔ kɪ dɪbam yɪra yam sɪ dí ta maa kɪ boorim. Wɛ mɔɔnɪ dí yɪra yam sɪ dí Yuutu Zezi mu taa te-ya, sɪ dí ta maa tɔŋɪ dí pa-o.

¹⁴ Wɛ mu bi dí Yuutu Zezi Dɪ pa-o o yagɪ tɔɔnɪ. Manɔ nan wó ba, yɪ Dɪ ma Dɪ dam dɪm Dɪ bi dɪbam dɪ Dɪ pa dí yagɪ tɔɔnɪ.

¹⁵ Abam yɛri nɪ á yɪra yam yɪ Zezi Krisi yɪra yam daa dɪdɔa mu na? Abam yɪra yam dɪ Zezi yɪra yam na yɪ bɪdɔ tɪn, á yɪ zaŋɪ á kwe-ya á ma pɛni dɪ ka-tɔla, sɪ yaá ji yɪra dɪdɔa dɪdaani ka-tɔla kam yɪra yam. Á brɪ á yɪ zaŋɪ á kɪ kɔntɔ.

¹⁶ Bɛŋwaani, wɔlɔ na pɛni dɪ ka-tɔla tɪn, o dɪ ka-tɔla kam maama laan jɪgɪ yɪra dɪdɔa mu. Á yɛri kɔntɔ na? Wɛ tɔnɔ kɔm tagɪ kɔ wɪ: «Baaru dɪ kaani wó wɛli daani sɪ ba ji nɔɔnɔ dɪdɔa mu.»

¹⁷ Wɔlɔ nan na ŋwɪ dɪ dí Yuutu Zezi tɪn, o joro dɪ Zezi Joro maama yɪ wɔŋɔ dɪdɔa mu.

¹⁸ Á nan yagɪ boorim kɛm dwi maama. Kɛm-balwaarɔ tɪlɔ maama nɔɔnɔ na wó kɪ tɪn, o bá kɪ o yagɪ o yɪra wɔnɪ. Nɔɔnɔ nan na boori, kɔntɔ yɪ kɛm-balɔrɔ kɔlɔ o na kɪ o yagɪ o yɪra wɔnɪ tɪn mu.

¹⁹ Abam yəri ni á yira yam nyi di We titi digə mu DI Jorokum na zɔɔri ka wɔni na? We ki DI Joro kum á bicara ni mu. Kuntu ɲwaani ku daa dai abam titi mu te á yira yam.

²⁰ Á yi We nɔɔna mu. DI yəgi abam di yelo kulɔ na cana tin mu. Kuntu ɲwaani, kwe-na á yira yam á maa tɔɲi si ku pa We na zula.

7

Pooli na bri Korenti tiina kadiri woɲo te tin

¹ A lagɔ a ləri á na pɔpɔni á bwe amɔ taana yalɔ tin mu a pa abam.

Ku ya lana di baaru na wɔ di kaani.

² Ku nan ba lana si baara di kaana taa lagɔ daani yɔɔ yɔɔ. Kuntu ɲwaani, ku manɔ si baaru maama taa jigi o titi kaani, si kaani maama di taa jigi o titi baru.

³ Baaru yi zaɲi o vin si o taa wɔra di o kaani. Kaani di nan yi zaɲi o vin si o taa wɔra di o baru.

⁴ Beɲwaani kaani ba te o titi yira, ku yi o baru mu te-ya. Baru di nan ba te o titi yira, ku yi o kaani di mu te-ya.

⁵ Yi zaɲi-na á vin si á taá wɔra daani, ku na dai ni á maama mu se si á li pwələ á yagi dapwəgə maɲa finfin, si á wani á nywani á yigə á loori We, si ku taa ve maɲa kalɔ á na lagɔ tin. Kuntu kwaga ni, si á joori á taá wɔra daani. Ku na dai kuntu, sutaani wú sɔgi abam di pa á tusi di á na wari á titi á ja tin ɲwaani.

⁶ Amɔ na pɔpɔni kuntu tin, a tagɔ si ku wəli abam mu, si ku dai ni a lagɔ a fin abam.

⁷ Amu ya wó ta lagi si nɔɔnɔ maama taa yi ni amu na yi badəm te tin. Wε-pεera nan yi təri təri mu yi DI pa nɔɔnɔ maama o nyim.

⁸ Ku daari abam balu na yi badənə dɪ kadənə tin, a lagi a ta dɪ abam ni ku lana si á taá yi á yiranɪ kuntu, ni amu na yi te tin.

⁹ A nan na warɪ á titi á ja, ku manɪ si á di kaana naa á zu banna mu. Kuntu garɪ á na pai ka-laga fra tiini ya jɪgi abam.

¹⁰⁻¹¹ Ku daari ku na yi banna dɪ ba kaana, ku yi fifɔn mu si kaani yi yagi o baru, naa baru dɪ yi vin o kaani. Kuntu dai amu titi ni, ku yi dí Yuutu Zezi mu pε culu kuntu. Kaani nan na manɪ o yagi o baru, o manɪ si o taa wura o yiranɪ mu, naa o joori o vu o baru wum te mu si ba fɔgi daani, o daa wu manɪ si o zu baru wodon.

¹² Ku daari, baaru wulu na togi Zezi tin na jɪgi kaani, yi kaani wum na ba togi Zezi yi o se si ba taa zuuri daani, kuntu tu yi zanɪ o vin o kaani wum. Ku yi amu mu pε ni dim kuntu si ku dai dí Yuutu Zezi.

¹³ Kaani wulu dɪ nan na togi Zezi yi o baru na ba togi Zezi, yi o baru wum na se si ba taa zuuri daani, si o yi zanɪ o yagi o baru wum.

¹⁴ Baru wulu na wu ki o wu-dɪɔba dɪ Zezi tin batwari dɪ Wε, o kaani wum na ki o wu-dɪɔba dɪ Zezi tin nwaani. Kaani wulu dɪ na wu ki o wu-dɪɔba dɪ Zezi tin batwari dɪ Wε, o baru wum na ki o wu-dɪɔba dɪ Zezi tin nwaani. Ku ya na dai kuntu, ba biə wó ta yi ni balu na yəri Wε tin biə, yi ba laan yagi ba batwari dɪ Wε.

¹⁵ Wulu nan na ba togi Zezi tin na buɪ si o viiri, ku na yi kaani wum naa baru wum dɪ, si á

yag-o si o viiri. Wulɔ na daari yi o toɔi Zezi tin laan wó ta te o titi. We na bæŋi dɔbam si dí taá toɔi-DI tin, ku yi si dí taá zɔuri daani di ywæni mu.

¹⁶ Kaani, nmu na toɔi Zezi tin, ní ki ta mu n lwarɔ ni ní wani n pa n barɔ wɔm se Zezi naa n bá wani n pa o se? Barɔ, nmu di wó ki ta mu n lwarɔ ni ní wani n pa n kaani wɔm se Zezi naa n bá wani n pa o se?

¹⁷ Abam dɛen na yi te yi We bæŋi abam si á taá toɔi-DI tin, á ta taá yi kuntu, si ku manɔ di dí Yuutu wɔm na pe abam ŋwɔa kalɔ tin. Mu kulɔ a na bri Zezi kɔɔɔ kum jɔgə maama ni tin.

¹⁸ We na bæŋi abam tin, abam wulɔ dɛen na manɔ o go ni Zwifə bam cullu tum na bri te tin, kuntu tu daa yi ta səgi o titi o na goni tin ŋwaani. Ku daari, wulɔ dɛen nan na manɔ o wɔ goni tin, o daa yi ta kwaanɔ si o go.

¹⁹ N na gonə naa n zi wɔ goni di, ku dai kulɔkulɔ. Woŋo kulɔ na jigi kuri tin mu yi si nɔɔnɔ maama kwaanɔ o se We niə yam lanyɔranɔ.

²⁰ Nɔɔnɔ maama dɛen na yi te yi We bæŋ-o tin, ku manɔ si o ta taa yi kuntu mu.

²¹ N dɛen na yi gambaa mu yi We bæŋi-m si n ta n toɔi-DI, yi ta n ki liə ku ŋwaani. N nan na ne cwəŋə si n ta n te n titi, si n se si ku ji kuntu.

²² Wulɔ maama dɛen na yi nɔɔnɔ gambaa yi We bæŋ-o si o taa toɔi dí Yuutu Zezi tin, kuntu tu daa dai sɔtaanɔgambaa, dí Yuutu wɔm na vri-o tin ŋwaani. Wulɔ di dɛen na te o titi yi We bæŋ-o si o taa toɔi-DI tin, kuntu tu laan se Zezi Krisi ni, ni o yi o gambaa mu te.

23 Á yí Wε nɔɔna mu. Dɪ yəgi abam dɪ yəlo kulɔ na cana tɪn mu. Kuntɔ ɲwaanɪ, yí zaɲɪ á sɛ sɪ á jɪ nɔɔn-nɔɔnu gambaa.

24 Kuntɔ ɲwaanɪ, a ko-biə-ba, abam maama dɛɛn na yí te yí Wε bəɲɪ abam sɪ á taá tɔgi-Dɪ tɪn, á ta taá yí kuntɔ Dɪ yigə nɪ.

25 Kɔ daari, a laan lagɪ a ɲɔɔnɪ balɔ na wɔ zɔ banna dɪ balɔ na wɔ dɪ kaana tɪn woɲo mu. Kɔ dai dí Yuutu Zezi mu pɛ-nɪ ni dɪntɔ, kɔ yí amɔ titɪ na buɲɪ te tɪn mu, yí á wó taá jɪgɪ amɔ cɪga, dí Yuutu wɔm na wɔra dɪ amɔ tɪn ɲwaanɪ.

26 Amɔ buɲɪ nɪ, yaara yalɔ na wɔ dɪbam baɲa nɪ lele kuntɔ tɪn, kú ta lamma sɪ nɔɔnu yí zaɲɪ o dɪ kaanɪ.

27 Kuntɔ tɪn, wɔlɔ na maɲɪ o jɪgɪ kaanɪ, o daa yí zaɲɪ o yag-o. Wɔlɔ nan na ba jɪgɪ kaanɪ, o daa yí zaɲɪ o taa kwaanɪ sɪ o dɪ kaanɪ.

28 Kɔ dai nɪ, n na dɪ kaanɪ, n ga n kɪ wo-lɔɲo. Kɔ nan dai nɪ, bukɔ na zɔ barɔ, o kɪ wo-lɔɲo. Banna dɪ ba kaana nan bá lu lɔgɔ baɲa yaara yam wɔnɪ. Kuntɔ mu a ba lagɪ sɪ abam dɪ tɔgi á na yaara yam kuntɔ doɲ.

29 A ko-biə-ba, woɲo kulɔ na pɛ a ta kuntɔ tɪn mu yí sɪ maɲa kam daa mu ba tiini ka daga, sɪ dí maa tɔɲɪ Wε titɔɲa yam. Kɔ na zɪgɪ lele kuntɔ sɪ kɔ ta maa ve tɪn, kɔ maɲɪ sɪ balɔ na jɪgɪ kaana tɪn taa tɔɲɪ Wε titɔɲa yam nɪ ba wɔ dɪ kaana mu te.

30 Kɔ maɲɪ sɪ balɔ wɔrɔ na cɔgi tɪn taa tɔɲɪ Wε titɔɲa yam nɪ ba wɔrɔ wɔ cɔgi mu te, sɪ balɔ wɔrɔ na poli tɪn taa tɔɲɪ Wε titɔɲa yam nɪ ba wɔrɔ wɔ poli mu te, sɪ balɔ na yəgi wəənu tɪn

taa tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba ba te wəənu tɪm kɔntɔ mɔ te.

³¹ Kɔ daari sɪ balɔ na tɔŋɪ lɔgɔ baŋa tɪtɔŋa tɪn taa tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa yam nɪ ba ba jɪgɪ lɔgɔ baŋa tɪtɔŋa mɔ te. Bɛŋwaani lɔgɔ kɔm lagi kɔ ti mɔ dɪ kɔ wəənu tɪm maama.

³² Amɔ ba lagi sɪ kɔlɔkɔlɔ liə taa jɪgɪ abam. Wɔlɔ na ba jɪgɪ kaani tɪn yəni o kwe o wɔbɔŋa maama o pa dɪ Yuutu Zezi tɪtɔŋa yam yɪrani má ŋwaani mɔ, yɪ o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋɪ o poli o wɔ.

³³ Wɔlɔ nan na jɪgɪ kaani tɪn yəni o kwe o wɔbɔŋa o kɪ lɔgɔ baŋa wəənu wɔni mɔ, yɪ o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋɪ o poli o kaani wɔ.

³⁴ Kɔ ma bri nɪ o wɔbɔŋa yam ɛɛ kuni bɪle mɔ. Kɔ yɪ bɪdwi mɔ dɪ bukɔ naa kaani wɔlɔ na ba jɪgɪ barɔ tɪn dɪ. Wɔntɔ kwe o wɔbɔŋa maama mɔ o pa dɪ Yuutu Zezi tɪtɔŋa yam ŋwaani, o na lagi sɪ o yira dɪ o joro maama taa yɪ Wɛ nyɪm tɪn ŋwaani. Kɔ daari kaani wɔlɔ na jɪgɪ barɔ tɪn kwe o wɔbɔŋa o kɪ lɔgɔ baŋa wəənu wɔni mɔ, yɪ o kwaanɪ sɪ o taa tɔŋɪ o poli o barɔ wɔ.

³⁵ Amɔ nan tɛ bitari sɪntɔ sɪ kɔ wəli abam mɔ. Kɔ dai nɪ a lagi sɪ a fin abam. A nan lagi sɪ a pa á taá tɔgɪ cwə-laa mɔ lanyirani, sɪ á nywanɪ á yigə á taá tɔŋɪ á pa dɪ Yuutu Zezi, sɪ á yɪ taá jɪgɪ wɔbɔŋa yale yale.

³⁶ Kɔ daari nɔɔnɔ wɔlɔ na bɔŋɪ nɪ o wɔ kɪ o katɔgɔ lanyirani o na wɔ di-o tɪn ŋwaani, yɪ o fra na tiini ya zɔ o katɔgɔ kɔm kɔ pa o daa warɪ o titɪ o ja, kɔ maŋɪ sɪ o di-o mɔ nɪ o na bɔŋɪ te tɪn. O na kɪ kɔntɔ, o wɔ kɪ wo-lɔŋɔ.

³⁷ Nɔɔnɔ wɔlɔ nan na lɪ wɔbɔŋa sɪ o yɪ di o katɔgɔ kɔm yɪ o wai o titɪ o jaana, sɪ o daa yɪ di

kaani tin, o ki lanyirani mu.

³⁸ Kuntu tin, wulu na di kaani tin ki lanyirani. Wulu nan na wo di kaani tin mu tiini o ki lanyirani o dwani.

³⁹ Kaani na jigi baru, yi o baru wum ta na hwi, o ba jigi cwajha si o yag-o. O baru wum nan na tuga, o laan jigi cwajha si o zu o na lagi wulu tin. O nan manji si o zu wulu di na se di Yuutu Zezi tin mu.

⁴⁰ Amu nan buni ni o na je o yirani, oo ta jigi wupolo zanzan ku dwe o daa na zu baru. We Jorokum di wo amu tee ni, yi a buni ni kuntu mu pe-ni wubunja yam kuntu.

8

Pooli na hooni jwaha nwana woha te tin

¹ A laan lagi a hooni jwaha nwana taani mu di abam.

Ku yi ciga, di maama jigi yano, ni abam na te te tin. Nan taá ye-na ni, noonu na jigi yano, ku pa-o kamunni mu. Noonu nan na jigi sono, ku jigi zaha ku pai o ve yiga mu.

² Noonu wulu na buni ni o jigi yano, ku bri ni o ta yeri kulb na manji si o taa ye tin mu.

³ Wulu nan na soe We tin, We ye kuntu tu.

⁴ Ku na yi jwaha nwana yam dim taani, di ye ni jwaha ba hwi, BaJa-We didba yirani mu wura.

⁵ Balu na ba tugi We tin jigi wahanu tidonna mu ba maa ba ba wa. Wahanu dwi zanzan mu noona ba-ti ni ba wa di ba yuu tiina, ku na yi tuga baJa wahanu di weyuu wahanu.

⁶ Ku nan na yi dibam, di ye ni We didba yirani mu wura. Dintu mu yi dibam Ko wulu na ki

wonjo maama, yi duntu njaani mu di nwi. Di ta ye ni, dibam Yuutu yi didba mu, wuntu mu yi Zezi Kresi wulɔ We na tagi o njaani Di ki wonjo maama tin, yi wuntu mu pai dibam nwi.

⁷ Ku nan dai noonu maama mu ye ni jwano ba jigi dam. Nona badaara deen nwi di jwano kaanum mu, yi ba laan ba ba se We. Kuntu njaani ba kwari fɔni yi ba bɔni ni, ba na di jwani wɔdiu, ku ta nwi nneeni ba joori ba se jwano kaanum mu. Ba wɔbɔna ta na wɔ biɔi We cwano wɔni tin, ba bɔni ni ba ki ba cɔi mu.

⁸ Wɔdiu dim nan ba wani ku pa di twe We. Di na culi wɔdiuru naa di zi ba culɔ di, ku ba zani dibam di kulukulu naa di ga kulukulu We yige ni ku njaani.

⁹ Ku daari abam balɔ na ye ni a jigi ni si a di kulɔ maama a na lagi tin, a nan cu-na a titi si a yi pa balɔ wɔbɔna na wɔ biɔi We cwano kam wɔni tin tusi.

¹⁰ Nmu wulɔ na pai n jigi yano tin na ve n zu jwani digɔ n tɔgi n di di wɔdiu kum, yi n ko-bu wulɔ wɔbɔna na wɔ biɔi We cwano wɔni tin na ne-m, kuntu wɔ wani ku gan-o si o di vu o tɔgi o di.

¹¹ Kuntu, o na de o di jwani wɔdiu kum, ku bri ni nmu mu me n yano kum n ma n cɔgi n ko-bu wulɔ wɔbɔna ta na wɔ biɔi We cwano wɔni yi Zezi Kresi ya ti o di njaani tin.

¹² Nmu na ki kam-balɔɔ kum kuntu don n yagi n ko-bu yuu ni, yi n cɔgi o wɔbɔna o ta na wɔ biɔi We cwano kam wɔni tin, ku bri ni n ki di Zezi Kresi mu te.

¹³ Kuntu, wɔdiu dim na lagi ku pa a ko-bu tusi

Wε cwəŋə nı, a daa bá fəgı a di wədiu kum kuntu, a na ba lagı sı a pa a ko-bu tusi Wε cwəŋə kam wəni tın ŋwaanı.

9

Wε tıntuŋnu na jıgı ni sı o kı te tın

¹ Amu ba jıgı cwəŋə sı a kı a na lagı kulı tın na? Amu dai Zezi Krisi tıntuŋnu na? Abam buŋı nı a wı nε dı Yuutu Zezi Krisi mu na? Abam mu yı tıtıŋa yalı a na tıŋı a pa dı Yuutu Zezi tın, á na de amu juŋa á na vrum tın ŋwaanı.

² Nəona badaara na maŋı ba ba buŋı nı amu yı Zezi Krisi tıntuŋnu cıga cıga, abam bá wanı á vın nı amu dai Zezi Krisi tıntuŋnu. Abam na ŋwı dıdaanı dı Yuutu Zezi te tın mu brı nı amu suı a yı o tıntuŋnu mu.

³ Nəona na lwe amu, a na wó ləri-ba te tın mu tıntı:

⁴ Abam buŋı nı, dıbam balı na yı Wε tıntuŋna tın ya ba jıgı cwəŋə sı dı jıŋı dı ni-wədiu dı tıtıŋa yam ŋwaanı mu na?

⁵ Dıbam ya ba jıgı cwəŋə sı dı di kaana balı na se Zezi tın, sı dı taá tıgı daanı dı beerə, nıneı dı Yuutu Zezi tıntuŋna babam bam dı o nyaana dı Pıyeeri na yəni ba kı te tın na?

⁶ Amu dı Banabası yıranı nan mu maŋı sı dı taá tıŋı dı lagı dı tıtı ni-wədiu na?

⁷ Nəonu na yı pamaŋnu, o bá wanı o joorı o ŋwı o tıtı. Nəonu jıgı kara yı o ba di ka wənu na? Nəonu jıgı naanı o toga yı o ba di dı nayla na?

⁸ Kɔ daɪ lɔgɔ baŋa mɪmaŋa yantɔ yɪranɪ mɔ bɪ dɪbam cɪga kam kuntɔ. Wɛ tɔnɔ kɔm dɪ maŋɪ kɔ bɪ kuntɔ doŋ mɔ.

⁹ Kɔ pɔpɔnɪ Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na pɛ Moyisitɪn tɔnɔ kɔm wɔnɪ kɔ wɪ: «Nɔmɔ na jɪgɪ nabɪa n ma n nwanɪ wo-vaalɔ, yɪ kɪ tampɔgɔ ka ni nɪ.» Wɛ na tagɪ kuntɔ tɪn, kɔ yɪ nabɪa kam yɪranɪ ŋwaanɪ mɔ na?

¹⁰ Aye, kɔ yɪ dɪbam ŋwaanɪ mɔ. Nɔɔnɔ wɔlɔ na vagɪ dɪ wɔlɔ na wɔra o kɪ faa tɪn maama tɪnɪ nɪ baá na ba tɛrɪ mɔ.

¹¹ Dɪbam na tɔɔlɪ Wɛ kwɛrɛ kam dɪ abam tɪn, kɔ nyɪ dɪ dɪ dugɪ Wɛ cɪga kam mɔ á bɪcara nɪ. Kɔ nan wɔ maŋɪ sɪ dɪ jɔŋɪ dɪ ni-wɔdiu abam tee nɪ na?

¹² Abam na paɪ nɔɔna badonnɔ ba ni-wɔdiu tɪn, kɔ ya wɔ maŋɪ sɪ dɪbam jɔŋɪ dɪ dwɛnɪ bantɔ na? Nan dɪ kɔ dɪ, dɪbam wɔ bwe sɪ dɪ jɔŋɪ dɪ ni-wɔdiu abam tee nɪ, nɪ dɪ ya na jɪgɪ cwɛŋɔ sɪ dɪ kɪ te tɪn. Dɪ nan vɔgɪ dɪ wɔ mɔ woŋɔ maama baŋa nɪ, sɪ kɔ yɪ wanɪ kɔ cɪ Zezi Krisi kwɛr-ywɛŋɔ kam.

¹³ Á tɪtɪ maŋɪ á ye nɪ balɔ na tɔŋɪ Wɛ tɪtɔŋa Dɪ di-kamunu kɔm wɔnɪ tɪn yɛnɪ ba jɔŋɪ ba ni-wɔdiu dáanɪ mɔ. Balɔ dɪ na jɔŋɪ vara ba ma kaanɪ Wɛ tɪn dɪ jɔŋɪ ba tɛrɪ kɔ wɔnɪ mɔ.

¹⁴ Kɔ nan yɪ bɪdwɪ mɔ dɪ balɔ dɪ na tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋɔ kam tɪn. Dɪ Yuutu Zezi pɛ ni nɪ ba dɪ maŋɪ sɪ ba jɔŋɪ ba ni-wɔdiu tɪtɔŋɪ dɪm kuntɔ ŋwaanɪ mɔ.

¹⁵ Nan dɪ kɔ dɪ, amɔ wɔ bwe sɪ a jɔŋɪ kɔlɔkɔlɔ abam tee nɪ. Kɔ nan daɪ nɪ a pɔpɔnɪ tɪntɔ sɪ a ma jɔŋɪ woŋɔ mɔ abam tee nɪ. Aá tɪ mɔ, sɪ a bá

fɔgi a za a na yi te tɪn. A bá sɛ a pa nɔɔn-nɔɔnɔ cwɛŋə sɪ o cɔgi wɔŋo kɔlɔ na yi amɔ wɔpolo nyɪm tɪn.

¹⁶ A bá wantɪ a magɪ a nyɔɔnɪ a na tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋə kam tɪn ŋwaanɪ. Kɔntɔ yi fɪfɪɔn mɔ sɪ a kɪ. Amɔ ya na yagɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋə kam tɔɔlm, kɔbɔ ta yi lɛɛrɔ mɔ dɪ amɔ.

¹⁷ Amɔ titɪ mɔ nan ya na lɪ wɔbɔŋa sɪ a taa tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋə kam, a ya wɔbɔ ta tɪnɪ sɪ a jɔŋɪ ŋwɪurɔ mɔ kɔ ŋwaanɪ. Kɔ nan daɪ a titɪ wɔbɔŋa mɔ a kɪa, kɔ yi Wɛ mɔ kwe-ka Dɪ kɪ amɔ jɪŋa nɪ.

¹⁸ Kɔntɔ, bɛɛ ŋwɪurɔ mɔ amɔ wɔbɔ jɔŋɪ? Amɔ nyɔɔrɪ mɔ yi a na tɔɔlɪ Wɛ kwɛr-ywɛŋə kam zaanɪ, yi a ba bwe sɪ a jɔŋɪ kɔlɔkɔlɔ kɔ ŋwaanɪ, nɪ a ya na jɪgɪ cwɛŋə sɪ a kɪ te tɪn.

¹⁹ A te a titɪ mɔ, a daɪ nɔɔn-nɔɔnɔ gambaa. Amɔ titɪ nan mɔ pɛ a jɪ gambaa nɔɔna maama tee nɪ, sɪ a wantɪ a jɔŋɪ nɔɔna zanzan a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ.

²⁰ Amɔ na wɔ Zwifɛbam tee nɪ, a yɛnɪ a tɔgɪ a kɪ nɪ Zwifɛ bam na kɪ te tɪn mɔ, sɪ a ma wantɪ a jɔŋɪ-ba a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ. Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na pɛ Zwifɛ bam tɪn ya ba tɔgɪ tɪ te amɔ. Amɔ nan na zɔɔrɪ dɪ Zwifɛ tɪn, a dɛ a sɛ-tɪ mɔ, sɪ a wantɪ a jɔŋɪ tɪ na te balɔ tɪn a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ.

²¹ Kɔ daari, a na yɛnɪ a wɔ dwi-gɛtiinɛ balɔ na ba tɔgɪ Wɛ cullu tɪm tɪn tee nɪ, a dɪ tɔgɪ a kɪ nɪ bantɔ na kɪ te tɪn mɔ, sɪ a ma wantɪ a jɔŋɪ-ba a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ. Kɔ nan daɪ nɪ a yigɛ tɛrɛ didaanɪ Wɛ niɛ yam, kɔ yi Zezi Krisi niɛ yam mɔ te amɔ.

²² Kɔ daari, kɔ na yi balɔ wɔbɔŋa na wɔ bɪgɪ dɪ Wɛ cwɛŋə kam tɔgɪm tɪn, a yɛnɪ a jɪ nɪ bantɔ

dɪ mʊ te, sɪ a ma wanɪ a jonɪ-ba a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ. Amʊ na wʊ nɔɔna balʊ maama tee nɪ, a yɛni a ji nɪ bantʊ mʊ te, yɪ a kwaanɪ a kɪ a na wʊ kɪ te sɪ a ma jonɪ ba badaara a kɪ Wɛ jɪŋa nɪ.

²³ Amʊ nan kɪ wəənu tɪntʊ maama sɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam mʊ wanɪ ka vu yigə, sɪ a dɪ tɔɔɪ a na a pɛɛrɪ Dɪ wo-laaru tɪm wʊnɪ.

²⁴ Abam ye nɪ, nɔɔna na wɔra ba durə, nɔɔnʊ maama mʊ kwaanɪ sɪ o di yigə, yɪ ba dɪdʊa yɪranɪ mʊ wʊ di o jonɪ pɛɛrɪ dɪm. Nan kwaanɪ-na kʊntʊ dɔŋ, sɪ á wanɪ á di yigə sɪ á jonɪ pɛɛrɪ dɪm.

²⁵ Nɔɔnʊ wʊlʊ maama na lagɪ sɪ o duri tɪn yɛni o tiini o kwaanɪ mʊ o kɪ o tɪtɪ o kɪ daanɪ. Bantʊ nan yɛni ba kwaanɪ kʊntʊ sɪ ba jonɪ pɛɛrɪ mʊ, yɪ ba pɛɛrɪ dɪm kʊntʊ bá daanɪ dɪ cɔɔɪ. Kʊ daaru dɪbam pɛɛrɪ dɪlʊ dí na lagɪ dí jonɪ Wɛ tee nɪ tɪn bá fɔɔɪ dɪ cɔɔɪ maŋa dɪ maŋa.

²⁶ Kʊntʊ, amʊ ba duri nɪ wʊlʊ na yəri durim yɪ o duri yɔɔ yɔɔ te tɪn. A nan ba magɪ jara nɪ wʊlʊ na yəri jara magɪm yɪ o magɪ yɔɔ yɔɔ te tɪn.

²⁷ Amʊ nan kwaanɪ a tiini a fɪn a tɪtɪ mʊ, sɪ a pa a yɪra yam lwarɪ nɪ amʊ mʊ te-ya. A kɪ kʊntʊ sɪ kʊ yɪ pa, a na tɔɔlɪ Wɛ kwər-ywəŋə kam a brɪ nɔɔna badonnə tɪn, sɪ amʊ tɪtɪ laan ba a ga pɛɛrɪ mʊ Dɪ tee nɪ.

10

Wɛ nɔɔna wʊ maŋɪ sɪ ba taa zuli jwəna

¹ A ko-biə-ba, amʊ lagɪ sɪ á guli kʊlʊ dɛɛn na kɪ dí kwə nakwa balʊ na de Moyisikwaga ba nunɪ Ezipinɪ tɪn woŋo mʊ. Wɛ dɛɛn pɛ kunkoŋo mʊ

kwæli ba maama, yi DI daari DI pɔɔri nɔnɔ kum na bam kuni bile DI daari cwəŋə, yi ba maama tɔgi da ba ke.

² Kuntɔ na ki tɩn, kɔ nyɩ dɩ bantɔ maama dɛɛn miisi na wɔnɩ mu, sɩ ba taa yi Moyisi karabiə, kunkoŋo kum na kwæli-ba yi ba da nɔnɔ kum wɔ ba ke tɩn ŋwaani.

³ Wɛ dɛɛn ma pa ba maama di wɔdiu didua,

⁴ yi ba daari ba nyɔ na bidwi. Na balɔ ba maama dɛɛn na nyɔgi tɩn nuŋi piu kɔdonɔ yira mu, yi piu kum kuntɔ mu yi wo-kɩnkagɩ dɩɔ Wɛ na kia, sɩ kɔ brɩ nɩ Zezi Krisi titɩ mu tɔgi o wɔ ba tee nɩ.

⁵ Nan dɩ kuntɔ dɩ, Wɛ wɔ dɛɛn wɔ poli dɩ nɔɔna zanzan ba wɔnɩ. DI dɛɛn ma pa ba zanzan tɩ ba maŋɩ kagɔa kam wɔnɩ.

⁶ Wəənu tintɔ maama nan ki sɩ tɩ brɩ dɩbam mu, sɩ dɩ daa yi ta pa dɩ fra zɔɔri wo-balwaarɔ nɩŋɛnɩ bantɔ na ki te tɩn.

⁷ Á yi zaŋɩ á zuli jwəŋə, nɩ bantɔ badaara dɛɛn na ki te tɩn. Kɔ pɔpɔnɩ Wɛ tɔŋɔ kum wɔnɩ kɔ wɩ: «Yisurayeli tiinə bam dɛɛn jəni ba di wɔdiu ba daari ba nyɔ, yi ba laan zaŋɩ ba sa ba kwɛɛra.»

⁸ Á yi zaŋɩ á pa dɩ taá boorə, nɩ bantɔ badaara dɛɛn na ki te yi ba nɔɔna murr-finle-tɩtɔ (23.000) tɩ dɛ didua wɔnɩ tɩn.

⁹ Á yi pa-na dɩ maŋɩ dɩ Yuutu Baŋa-Wɛ dam dɩ nii, nɩ bantɔ badaara dɛɛn na ki te yi bɩsankwɩ dɔ-ba sɩ gɔ tɩn.

¹⁰ Á yi taá pɔɔnɩ dɩ Wɛ, nɩ bantɔ badaara dɛɛn na ki te yi tɔɔnɩ maleka kam gɔ-ba tɩn.

¹¹ Wəənu tintɔ maama dɛɛn nan ki dɩ kwə nakwa bam, sɩ tɩ taa yi maana mu tɩ pa dɩbam.

Ti nan puɔpuɔi We tɔnɔ kɔm wɔni, si ku wani ku kaani dɔbam balɔ ta na ŋwi yi luɔɔ baɲa tiim da yam batwari tin mu.

¹² Kuntu ŋwaani, wɔlɔ na buɲi ni o zigi lanyirani tin nan fɔgi o yiri o titi si o yi tu.

¹³ Woŋo kuɔ maama na maɲi abam si á tusi tin wai ku yi nɔɔnɔ maama. We nan yi ciga tu mu, DI bá se si woŋo kuɔ na maɲi abam tin dwani abam dam. DI nan wó pa abam dam, si á wani á na cwəŋə á nuɲi ku wɔni maɲa kam kuntu ni.

¹⁴ Kuntu ŋwaani, a badon-sonnu-ba, li-na á titi jwəŋə kaanum wɔni.

¹⁵ Amu nan lagi a ŋɔɔni dɔ abam ni swan tiinə mu te, si á buɲi á nii a taani dɔm yi ciga mu naa vwan mu.

¹⁶ Dí na yəni dí wɔra dí di Zezi Krisi tɔni gulim wɔdiu kɔm, dí yəni dí kwe zɔɲa mu dɔ ka wɔ wo-nyɔɔrɔ yi dí ki We le ti ŋwaani, yi dí daari dí nyɔ. Dí na ki kuntu tin, ku bri ni dɔbam maama tɔgi dí se ni Zezi Krisi jana kam nuɲi dɔbam ŋwaani mu. Dí daa ta na yəni dí kwe dɔpe dɔm dí fɔ fɔ dí di tin, ku bri ni dɔbam maama tɔgi dí se ni o yira yam cɔgi dɔbam ŋwaani mu. Ku dai kuntu na?

¹⁷ Dɔbam maama na fɔgi dɔpe dɔɔba kam dí di tin, ku bri ni dɔbam maama yi nɔɔnɔ dɔɔba mu, dí ya zi maɲi dí daga te maama dɔ.

¹⁸ Nan buɲi-na Yisɔrayeli tiinə bam na yəni ba ma wəənu tɔlɔ ba kaani We yi ba daari ba di tin woŋo. Balɔ maama na de ba di tin dɔ tɔgi ba se kaanum dɔm mu.

19 Amu na tagi kulɔ tɪn brɪ bɛɛn? Ku brɪ nɪ wɔɔɔdi kulɔ ba na mɛ ba kaani jwɛnɛ tɪn jɪgɪ kuri mu na? Naa ku brɪ nɪ jwɛnɛ yam titɪ mu jɪgɪ kuri?

20 Awo, ku dai kɔntɔ. Amu lagɪ a brɪ abam nɪ, jwɛ-kaana na kaani dɪ wɛɛnu tɪlɔ tɪn, ba paɪ cɪcɪrɪ mu sɪ ku dai Wɛ. Amu nan ba lagɪ sɪ abam na wɛl-dɔnɔ dɪ cɪcɪrɪ.

21 Ku nan wɔ maɪɪ sɪ á nyɔ dí Yuutu Zezi Krisi wo-nyɔɔrɔ tɪm, sɪ á kwɛrɪ á vu á nyɔ dɪ cɪcɪrɪ. Abam nan bá wanɪ á jɛnɪ á dɪ dí Yuutu wɔm tɔbɔnɪ gulim wɔɔɔdi kɔm, sɪ á kwɛrɪ á vu á da á dɪ wɔɔɔdi kulɔ na wɔ pa á taá ŋwɪ dɪ cɪcɪrɪ tɪn.

22 Á yɪ pa-na dí kɪ kulɔ na wɔ zanɪ dí Yuutu wɔm wɔ tɪn. Abam bɔɪɪ á paɪ dɪbam jɪgɪ dam dí dwe wɔntɔ mu na?

Dí maɪɪ sɪ dí pa Wɛ na zulɛ mu dí titɔɪa maama wɔnɪ

23 Abam badaara na tɛ á wɪ, á jɪgɪ nɪ sɪ á kɪ kulɔ maama á na lagɪ tɪn, ku yɪ cɪga. Ku nan dai nɪ wɔɪɔ maama mu jɪgɪ kuri ku pa dɪbam. Ku ta dai nɪ wɔɪɔ maama mu jɪgɪ zɛnɛ.

24 Nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ zanɪ o taa lagɪ o titɪ zɛnɛ má. O nan maɪɪ sɪ o taa kɪ lanyɪranɪ o zɛnɪ o donnɛ dɪ mu.

25 Á jɪgɪ nɪ sɪ á yɛgɪ nwana yalɔ maama ba na jɪgɪ ba yɛgɪ yaga nɪ tɪn á dɪ. Nan yɪ bwe-na á nɪi ya yɪ jwɛnɛ nwana mu na, sɪ kɔbɔ pa liɛ ja abam ku ŋwaanɪ.

26 Ku pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ ku wɪ: «Lɔgɔ baɪa dɪ ku wɛɛnu maama yɪ Baɪa-Wɛ nyɪm mu.»

27 Nɔɔnɔ wɔlɔ na ba tɔgɪ Zezi tɪn na bɛɪɪ abam sɪ á vu o sɔɪɔ á dɪ wɔɔɔdi dɪd-o, yɪ á na sɛ á vu,

o na kwe wɔdiu kulɔ maama o pa abam tɪn, sɪ á di. Á yɪ zaŋɪ-na á bwe kɔ kuri, sɪ kúv ta jɔɔ liə di abam.

²⁸ Nɔɔnɔ nan na tagɪ di abam o wɪ, wɔdiu kuntu yɪ ba mɛ ba kaanɪ jwəni mu, sɪ á daa yɪ zaŋɪ á di, bɛɲwaanɪ liə wó zɔ nɔɔnɔ wɔm kuntu bɪcarɪ.

²⁹ Kɔ daɪ nɪ á yagɪ kɔ dim liə na wó zɔ abam tɪtɪ bɪcarɪ tɪn ɲwaanɪ, kɔ yɪ liə na wó ja wɔlɔ na tagɪ o brɪ abam tɪn ɲwaanɪ mu.

Dɛdɔŋ abam wai á bwe amɔ á nii, bɛɲwaanɪ mu dí maŋɪ sɪ dí yagɪ dí na jɔɔ ni sɪ dí kɪ kulɔ tɪn, kɔ yɪ liə na wó zɔ nɔɔna badonnə tɪn ɲwaanɪ mu?

³⁰ Abam daa ta wai á bwe amɔ nɪ, dí na kɪ Wɛ le wɔdiu kɔm ɲwaanɪ yɪ dí daari dí di tɪn, nɔɔnɔ daa wó lwe dɪbam bɛɛ ɲwaanɪ mu?

³¹ Kɔ nan na yɪ te tɪn, wɔŋo kulɔ maama abam na wó kɪ tɪn, kɔ na yɪ á na wó di naa á nyo naa kəm dɪlɔ maama á na wó kɪ tɪn, kɔ maŋɪ sɪ á taá kɪ kulɔ maama na wó pa Wɛ na zulə kɔ ɲwaanɪ tɪn mu.

³² Á yɪ taá kɪ-na kulɔ na wó cɔɔɔ nɔɔna wɔbɔŋa tɪn, kɔ ya zɪ yɪ Zwifə bam naa dwi-ge tiinə naa Wɛ nɔn-kɔɔɔ kɔm di.

³³ Taá kɪ-na nɪ amɔ na kɪ te tɪn. Wɔŋo kulɔ maama amɔ na kɪ tɪn, a kwaanɪ sɪ kɔ taa poli nɔɔna maama wɔ mu. Amɔ ba lagɪ a tɪtɪ yɪranɪ zənə. A lagɪ sɪ a zəni nɔɔna maama mu, sɪ kɔ wanɪ kɔ pa Wɛ vrɪ-ba Dɪ yagɪ.

11

¹ Taá lwəni-na amɔ, nɪ amɔ na lwəni Zezi Krisi

te tɪn.

Zezi mɔ yɪ baara dɪ kaana maama yuutu

² Abam kɪ cɪga lanyɪranɪ dɪdaanɪ á na yəni á guli amɔ gulə, yɪ á kwəri á sɛ zaasɪm dɪɔ maama a na brɪ abam tɪn.

³ Amɔ nan lagɪ sɪ abam lwarɪ nɪ, Zezi Krisi mɔ yɪ nɔɔnɔ maama yuutu. Kaanɪ dɪ yuutu maa yɪ o barɔ. Baŋa-We nan mɔ yɪ Zezi Krisi dɪ yuutu.

⁴ Kɔntɔ tɪn, á na jeeri daanɪ sɪ á warɪ We, yɪ baarɔ na zaŋɪ sɪ o loori We naa o ŋɔɔnɪ We yiyiu-ŋwe, yɪ o na mɛ woŋo o kwəli o yuu, kɔntɔ tu yáali o yuutu wɔm mɔ.

⁵ Kaanɪ dɪ nan na zaŋɪ sɪ o loori We naa o ŋɔɔnɪ We yiyiu-ŋwe, yɪ o na wɔ mɛ woŋo o kwəli o yuu, o dɪ yáali o yuutu wɔm mɔ. O na kɪ kɔntɔ, o dɪ wɔɔ na ceeri o yuu tɪn maama yɪ bɪdwi mɔ.

⁶ Kaanɪ na wɔ sɛ sɪ o kwəli o yuu, kɔ ya maŋɪ sɪ o cɔ-kɔ mɔ naa o ceeri-kɔ. Kɔ nan na jɪgɪ cavɪra sɪ kaanɪ kɪ kɔntɔ tɪn, kɔ maŋɪ sɪ o taa kwəli-kɔ mɔ.

⁷ Baara nan ba jɪgɪ sɪ ba kwəli ba yuni, beŋwaanɪ bantɔ jɪgɪ We nyɪnyɔgɔ mɔ, yɪ ba brɪ Dɪ zulə na yɪ te. Kɔ nan na yɪ kaana, bantɔ mɔ brɪ baara zulə na yɪ te.

⁸ Beŋwaanɪ We mɛ baarɔ yɪra mɔ Dɪ kɪ kaanɪ, sɪ kɔ daɪ kaanɪ yɪra mɔ Dɪ mɛ Dɪ kɪ baarɔ.

⁹ Kɔntɔ, We wɔ kɪ baarɔ kaanɪ ŋwaanɪ, Dɪ kɪ kaanɪ mɔ baarɔ ŋwaanɪ.

¹⁰ Kɔntɔ ŋwaanɪ, dɪ We malesɪsɪm ŋwaanɪ, kaana maŋɪ sɪ ba taa kwəli ba yuni, sɪ kɔ brɪ nɪ ba jɪgɪ nɪ sɪ ba ŋɔɔnɪ We kɔgɔ kɔm wɔnɪ.

¹¹ Kɔ daari, dɪbam balɔ maama na wɔ dí Yuutu Zezi kɔgɔ kɔm wɔnɪ tɪn, kaanɪ ba te o tɪtɪ

baarv tee ni, baarv di nan ba te o titi kaani tee ni.

¹² We suni di ma baarv yira mu di ki kaani, yi kaani di nan mu lori baarv. Wojo maama nan nuji We te mu.

¹³ Abam titi nan buji-na á nii. Kaani na zaji si o loori We, yi o na wu kwe wojo o ma kweli o yuu, ku lamma na?

¹⁴ Nona maama ye ni, baarv yuuywe na tiini si dwara, ku yi cavura mu ku pai o titi.

¹⁵ Ku nan na yi kaani, o yuuywe na tiini si nuji si daga, ku zul-o mu. Ku yi o di We pɛɛri mu, si si taa daga yi si kweli o yuu.

¹⁶ Nonu wub nan na wu se amu zaasim dim kuntu yi o magi kantogɔ di baji ni tin, kuntu tu taa ye ni dibam maama togɔ kantu cwɛnɛ kam mu, yi We non-kogɔ kum je maama ni tin di togɔ kantu mu.

Dí na manɔ si dí di Zezi tɔvɔni gulim wɔdiu kum te tin

(Matiyu 26:26-29, Mariki 14:22-25, Luki 22:14-20)

¹⁷ Wojo kub amu na lagi a ta di abam tin, a ba lagi a tee abam ni á ki lanyirani. Abam na yɛni á jeeri daani tin, á cɔgum mu dwe á fɔgum.

¹⁸ Dayigɛ wojo, amu ni ni á na yɛni á jeeri daani si á zuli We, á jigi kampwara mu daani. Amu buji ni ku suni kub ta yi ciga mu.

¹⁹ Ku nan fin mu si kampwara taa wu abam titari ni, si ku bri balu na suni ba togɔ Zezi di ciga tin.

20 Abam na yəni á jeeri daani sɪ á di dí Yuutu Zezi tʊʊni gulim wɔdiu kʊm tɪn, á ba kɪ nɪ á na maɲɪ sɪ á kɪ te tɪn.

21 Beɲwaani nɔɔʊ maama yəni o lɔgɪri o di o tɪti wɔdiu kʊm mʊ. Abam nan na kɪ kʊntʊ tɪn, kʊ pɛ kana jɪgɪ badonnə, yɪ á badonnə nyɔ á su á ja gaali.

22 Abam ya na lagɪ sɪ á di dim dɪm kʊntʊ doɲ tɪn, á ya wɔ di á tɪti sam nɪ mʊ. Abam lagɪ sɪ á cɔgɪ Wɛ nɔn-kɔgɔ kʊm yuu mʊ na? Abam lagɪ sɪ á pa cavɪra mʊ ja yinigə tiinə balʊ na wʊ á kɔgɔ kʊm wʊni tɪn na? Abam lagɪ sɪ amʊ ta bɛɛ mʊ di abam? Nɪ á kɪ lanyɪrani mʊ na? A bá wani a ta nɪ á kɪ lanyɪrani di kʊntʊ woɲo.

23 Cɪga kalʊ dí Yuutu Zezi na bri-nɪ o tʊʊni gulim wɔdiu kʊm ɲwaani tɪn mʊ a zaasi abam, kʊ yɪ sɪ tɪtɪ dɪlʊ ba na jaani dí Yuutu Zezi tɪn mʊ o kwe dɪpɛ,

24 yɪ o kɪ Wɛ le di ɲwaani o daari o fɔ fɔ o pa o karabiə bam, yɪ o wɪ: «Amʊ yɪra yam mʊ tɪntʊ, ya na lagɪ ya cɔgɪ abam ɲwaani tɪn. Taá kɪ-na kʊntʊ doɲ sɪ á taá ma guli amʊ gulə.»

25 Ba na di ba ti tɪn, o daa ma kwe zɔɲa di ka wʊ wo-nyɔɔʊ yɪ o kɪ Wɛ le ti ɲwaani, yɪ o wɪ: «Wo-nyɔɔʊ tɪntʊ bri nɪ Wɛ goni ni-dʊʊri mʊ dɪdaani nabiinə amʊ jana kam ɲwaani. Maɲa kalʊ maama á na lagɪ á nyɔ-tɪ tɪn, sɪ á kɪ-na kʊntʊ á taá ma guli amʊ gulə.»

26 Beɲwaani, maɲa kalʊ maama á na di dɪpɛ dɪm kʊntʊ yɪ á nyɔ wo-nyɔɔʊ tɪm kʊntʊ tɪn, á kɪ á ma á bri dí Yuutu wɔm tʊʊni dɪm na yɪ te

tɪn mʊ, sɪ kʊ vʊ kʊ yɪ maŋa kam o na wó joori o ba tɪn.

²⁷ Kʊntʊ ɲwaaɲɪ, nɔɔɲʊ wʊlʊ na di dí Yuutu wʊm tʊɲɪ gulim dɪpɛ dɪm naa o nyɔ wo-nyɔɔɔɔ tɪm, yɪ o kɪ kʊlʊ na wʊ maŋɪ dɪ dí Yuutu wʊm tɪn, kʊntʊ tu kɪ kəm-balɔɔ mʊ dɪ dí Yuutu wʊm yɪra yam dɪ o jana kam.

²⁸ Kʊntʊ ɲwaaɲɪ, nɔɔɲʊ maama maŋɪ sɪ o da yigə o taa ye o titɪ mʊ, sɪ o laan di dɪpɛ dɪm o daari o nyɔ wo-nyɔɔɔɔ tɪm.

²⁹ Nɔɔɲʊ wʊlʊ nan na di dɪpɛ dɪm yɪ o kwəri o nyɔ wo-nyɔɔɔɔ tɪm dɪ goonə tɪn wʊ maŋɪ dɪ dí Yuutu wʊm yɪra yam mʊ, kʊntʊ tu vanɪ taanɪ mʊ o danɪ o titɪ yuu nɪ.

³⁰ Kʊntʊ nan mʊ paɪ á zanzan ba jɪgɪ yazurə, yɪ á badaara bwənə, yɪ á badonnə tʊa.

³¹ Dɪbam nan ya na yəni dí da yigə dí bwe dí titɪ dí nii yɪ dí lwarɪ dí na yɪ balʊ tɪn, Wɛ ya daa bá pa dí na cam.

³² Dí Yuutu Wɛ nan yəni Dɪ vanɪ dɪbam zwɛ sɪ Dɪ pa dí joori dí tʊ cwəŋə nɪ mʊ, sɪ maŋa kalʊ Dɪ na wó ba Dɪ di nɔɔna maama taanɪ tɪn, sɪ dí yɪ zanɪ dí ga bura Dɪ tee nɪ, nɪ balʊ na yəri Wɛ tɪn te.

³³ Kʊntʊ ɲwaaɲɪ, a ko-biə-ba, á na jeeri daanɪ sɪ á di Zezi tʊɲɪ gulim wɔdiu kʊm, sɪ á zuri á yɪra á cəgɪ daanɪ.

³⁴ Wʊlʊ kana na wɔɛ tɪn, kʊntʊ tu da yigə o di o sɔŋɔ nɪ, sɪ o laan daari o ba, sɪ á yɪ vanɪ Wɛ sariya á danɪ á yuu nɪ maŋa kalʊ á na jeeri daanɪ tɪn.

Kʊ daari, kʊ na yɪ wəənu tɪlʊ na daari tɪn, amʊ na tuə, a laan wó brɪ abam á na wó kɪ te.

12

We Joro kum pɛera yam na yi te tin

¹ Kɔ daari, a laan lagi a ηɔɔni We Jorokum pɛera yam laɲa ni mu. A ko-biə-ba, a lagi si a pa á lwarɪ We Joro kum na tɔɲi te di te tin mu.

² Abam ye ni, maɲa kalɔ á dɛɛn ta na wɔ lwarɪ We tin, á dɛɛn tɔɲi jwənə yalɔ na yi kafɛ tin mu, yi ya ganɪ abam si á taá tɔɲi cwe sɪɔ maama ya na lagi tin.

³ Kuntɔ ηwaani mu a lagi a pa á lwarɪ ni, We Joro kum bá ganɪ abam. Kuntɔ, nɔɔnɔ wɔɔɔ na ηɔɔni di We Joro dam tin bá wanɪ o twi Zezi. Nɔɔn-nɔɔnɔ nan bá wanɪ o ta ni, Zezi mu yi o Yuutu, yi We Joro kum tɛri o tee ni.

⁴ We Joro kum pɛera yam yi dwi tɛri tɛri mu, yi DI Joro kum didɔa yirani mu pai-ya DI nɔɔna.

⁵ We titɔɲa yam di yi dwi tɛri tɛri mu, yi dí Yuutu wɔɔɔ dí na tɔɲi dí pa-o tin yi didɔa yirani mu.

⁶ We na pɛ dɪbam dam si dí ma tɔɲi DI titɔɲa te tin di yi dwi tɛri tɛri mu. We nan yi didɔa yirani mu, yi dintɔ mu pɛ dɪbam maama dam dɪm kuntɔ maama.

⁷ We Joro kum nan pɛ nɔɔnɔ maama pɛɛri si o wanɪ o maa zəni o donnə.

⁸ We Joro kum pai nɔɔna badonnə dam si ba ηɔɔni swan taani, yi kuntɔ mu ta pai nɔɔna badonnə dam si ba ηɔɔni yəno taani di.

⁹ We Joro kum nan ta mu pai nɔɔna badonnə dam si ba taa tiini ba jɔɲi wɔ-didɔa di We, yi kɔ ta pai badonnə dam si ba ta maa pai yawɪna nai yazurə.

10 Kuntu nan ta mu pai badonnə dam si ba ta maa ki wo-kinkagila, ku daari si badonnə taa wai ba ɲooni We yiyiu-ɲwe. Ku daa ta maa pai nɔɔna badonnə wai ba pɔori kulɔ na yi We Joro kum nyim di kulɔ na dai ku nyim tin daani. Ku ta pai badonnə wai ba ɲooni ta-ge, yi badonnə di wai ba lwarɪ ta-ge sim kuntu kuri yi ba te ba bri ba donnə.

11 Ku nan yi We Joro kum kuntu didɔa yirani mu jigi pɛera yam kuntu dwi tɛri tɛri, yi ku pai nɔɔnu maama ni ku wɔbuɲa na lagɪ te tin.

Zezi kɔgɔ kum nyi di nɔɔnu yira na yi te tin mu

12 Nan buɲi-na á nii nabiinu yira na yi te tin. Ya yi wono didɔa mu, yi ya laan pɔori je dwi tɛri tɛri. Ya pɔorim dim daga zanzan, yi ya maama laan yi yira didɔa mu. Zezi Krisi di o kɔgɔ kum maama di nan yi kuntu mu.

13 Dɔbam maama na pe ba miisi dɔbam na wɔni We Joro kum didɔa dam ɲwaanɪ tin, dí laan jigi nɔɔnu didɔa mu. Ku na yi Zwifə naa dwi-ge tiinə, naa gambe naa balu na te ba titi tin maama, We Joro kum kuntu yirani mu wɔ dɔbam maama tee ni.

14 Nabiinu yira pɔori je tɛri tɛri mu, si ku dai jɔgə didɔa yirani.

15 Naga na tagɪ ka wɪ, kantɔ dai jɲa, kuntu ɲwaanɪ yira yam ba te-ka, kuntu bá sunɪ ku pa ka taa tɔgɪ ka tɛri yira yam wɔni.

16 Zwe di nan na wɪ, dintɔ dai yi, si yira yam ba te-di, kuntu bá sunɪ ku pa di taa tɔgɪ di tɛri yira yam wɔni.

17 Yıra yam maama nan ya na yı yi yıranı mu, yaá kı ta mu ya taa ni taanı? Ya nan ya na yı zwe yıranı mu, yaá kı ta mu ya taa ni lwəm?

18 Kú nan yı Wε mu kı je sım dwi təri təri Dı kı yıra yam wónı, kú manı dı Dı wubɔɔna na lagı te tın.

19 Ya maama nan ya na yı yıra yam jəgə dıdɔa mu, yaá kı ta mu ya ji yıra?

20 Kúntɔ tın, je dwi təri təri mu wɔra, yı sı maama laan yı yıra dıdɔa.

21 Kúntɔ ɲwaanı, yi bá wanı dı ta dı jıɲa nı dı ba lagı-ka, naa yuu ta dı naga nı kú ba lagı-ka.

22 A lagı a ta cıga mu dı abam nı, dıbam yıra yam je sıɓ dı na bɔɲı nı sı tiini sı bwənə tın jıgı kırı zanzan.

23 Dı yıra yam je sıɓ dı na bɔɲı nı sı ba tiini sı jıgı kırı tın mu dı yəni dı zuli lanyıranı. Je sıɓ na jıgı cavıra tın, mu dı yəni dı fəgı dı kwəli-sı lanyıranı.

24 Kú daarı ya je sıɓ na lana tın, dı daa ba fəgı dı nii sı baɲa nı. Wε mu kı nabiinu yıra yam je sım maama Dı kı daanı, yı Dı paı je sıɓ na gε zulə tın na zulə lanyıranı.

25 Kúntɔ ɲwaanı kampwara təri yıra yam wónı. Ya je sım maama zəni daanı mu.

26 Kú na cana yıra yam daa kalɔ nı, yıra yam maama wó təgı ya na cam dım kúntɔ doɲ mu. Kú daarı daa kalɔ na nε zulə tın, yıra yam maama dı wó təgı ya na wɔpolo mu.

27 Abam maama yı Zezi Kırı yıra yam mu, yı á dıdɔa dıdɔa yı o je sım dwi təri təri mu.

28 Kúntɔ tın, Zezi kəgə kım wónı, Wε kı nɔɔnɔ maama o jəgə nı mu. Dayigə tın yı Zezi tıntɔɲna

bam o titi na li tun mu. We nijonɔnɔ bam maa sanɔ. Balu na ki bitɔ tun maa yi balu na bri We ciga kam tun. Ku wɛli di balu na ki wo-kɪnkagila tun, di balu We na pɛ-ba dam si ba ta maa paɪ yawɪna nai yazurɔ tun, di balu na zɔni nɔɔna tun, di balu na nii We titɔɔja yam banja ni tun, di balu We Joro kum na paɪ ba ɔɔɔni ta-ge tun.

²⁹ Ku nan dai ni di maama mu yi Zezi tintɔɔna balu o titi deen na li tun, ku dai di maama mu yi We nijonɔnɔ, naa di maama mu bri We ciga kam. Ku nan dai ni di maama mu wai di ki wo-kɪnkagila.

³⁰ Ku nan dai di maama mu We pɛ dam si di taá ma paɪ yawɪna nai yazurɔ, naa di maama mu We Joro kum pɛ di ɔɔɔni ta-ge, naa di maama mu wai di lwarɪ si kuri di bri nɔɔna.

³¹ Nan kwaani-na si á jɔɔi We-pɛera yalu na jigi kuri ku ja gaali tun.

Ku daari, a nan lagi a bri abam wonɔ kulɔ na tiini ku lana ku dwe didi tun mu.

13

Sono na yi te tin

¹ Amu na manɔ a wai a ɔɔɔni nabiinɔ dwi tɔri tɔri taana, di malesisum taani di, yi a na ba jigi sono, ku nyi di sɔɔ mu a kɪa, nɪnɛɛni ba na magi kwaɔa di lonjini yi ti ki sɔɔ te tun.

² Amu na manɔ a jigi We-pɛeri dilu na paɪ a wai a ɔɔɔni We yiyiu-ɔwe tun, yi a jigi yɔno maama, yi a kwɛri a ye ciga kalu maama na sɔgi nabiinɔ yigɔ ni tun, yi a na manɔ a jigi wu-dɪɔba di We si a taa wai a paɪ pweeru zanɔ ti je ni ti

ve ti tɔ mɛ a na lagɪ tɪn, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kɔ yɪ kafɛ mɔ.

³ Amɔ na maɲɪ a kwe a jɪjɪgɪrɔ maama a maɲɪ a pa yinigə tiinə, yɪ a ta kwəri a sɛ sɪ ba kwe a yɪra yam ba dɪ mini nɪ, yɪ a na ba jɪgɪ sono, kɔ ta maɲɪ kɔ ba jɪgɪ kuri kɔ pa-nɪ.

⁴ Sono tu jɪgɪ wɔ-zuru mɔ, yɪ o kɪ nɔɔna lanyɪranɪ. Sono tu ba jɪgɪ pu-sɪɲa naa o magɪ o nyɔɔnɪ, o nan ba jɪgɪ kamunni dɪ.

⁵ Sono tu ba kɪ kɔlɔ na wɔ maɲɪ tɪn, o nan ba beeri o titɪ yɪranɪ zənə má. O nan jɪgɪ ban-pɔnɔ. Nɔɔnɔ na kɪ-o lwarɪm, o ba kwe o kɪ o wɔnɪ.

⁶ Sono tu ba kɪ wɔpɔlo dɪ wɔɲo kɔlɔ na yɪ balɔrɔ tɪn, o kɪ wɔpɔlo dɪ wɔɲo kɔlɔ na yɪ cɪga tɪɲ mɔ.

⁷ Sono tu wai o vɔ o wɔ wɔɲo maama baɲa nɪ, yɪ o jɪgɪ wɔ-dɪdɔba dɪ tɪna dɪ wɔ-zuru wɔɲo maama baɲa nɪ.

⁸ Sono ba tiə. Wɛ yiyɪu-ɲwɛ sɪlɔ nɔɔna na ɲɔɔnɪ tɪn wɔ ba sɪ kɛ. Wɛ-pɛɛrɪ dɪlɔ nɔɔna na maa ɲɔɔnɪ ta-gɛ tɪn dɪ wɔ ba dɪ kɛ. Yəno dɪ wɔ ba kɔ kɛ.

⁹ Lele kɔntɔ yəno kɔlɔ dɪbam na jɪgɪ tɪn yɪ cicoro mɔ. Wɛ yiyɪu-ɲwɛ sɪlɔ dɪ na ɲɔɔnɪ tɪn dɪ yɪ cicwəəru mɔ.

¹⁰ Kɔ daari maɲa kalɔ Wɛ na wɔ ba fɔgɪ wəənu maama Dɪ pa ti maɲɪ fastɪ tɪn, wɔ-cicwəəru tɪm maama laan wɔ je mɔ.

¹¹ Maɲa kalɔ a na yɪ bu tɪn, a dɛɛn ɲɔɔnɪ biim mɔ, yɪ a kwəri a buɲɪ nɪ bu te, yɪ a jeeli nɪ bu te. Lele kɔntɔ, a na kɪ nɔɔnɔ tɪn, a kwe busɔɔnɪ wəənu tɪm maama a yagɪ mɔ.

¹² Lele kuntu, dí na lwarí Wε ciga kam te tin, ku taa nyi di niu mu dí jigi dí nii ku wuni liirə liirə. Ku daari maɲa kam kuntu na yiə, dí laan wó ta nai jaja mu. Lele kuntu yəno kulɔ a na jigi tin yi cicoro mu. Maɲa kam kuntu ni, a laan wó ta ye wəənu maama kuri a tiə, ni Wε na ye amu DÍ ti te tin.

¹³ Ku daari wəənu titɔ mu wó ta wɔra maɲa maama. Wəənu tintu mu yi wu-didɔa di tina di sono. Kulɔ nan na dwe ti maama tin mu yi sono.

14

Wε yiyiu-ɲwe sim na zəni ɲɔɔna te tin

¹ Kuntu ɲwaani, kwaan-na si á taá jigi sono, si á daari á kwaan á jɔɲi Wε-peera yalu DÍ Jorokum na pai ɲɔɔna tin á wəli da, ku na dwe didi si á wani á ɲɔɔni Wε yiyiu-ɲwe.

² Nɔɔnu wulɔ na ɲɔɔni ta-ge sim tin ɲɔɔni di Wε mu, si ku dai di nabiinə, ba na ba ni o taani dim kuri tin ɲwaani. Wε Joro kum mu pai o ɲɔɔni wəənu tilɔ na səgi tin.

³ Ku daari nɔɔnu wulɔ na wai o ɲɔɔni Wε yiyiu-ɲwe tin ɲɔɔni o bri nabiinə mu, si ku kwe-ba ku daari ku zəni-ba si ba taa fɔgi ba zigi kəɲkəɲ di pu-dia.

⁴ Wulɔ na ɲɔɔni ta-ge sim tin, ku wəli o titi yirani mu. Wulɔ nan na ɲɔɔni Wε yiyiu-ɲwe tin, ku wəli Zezi kɔgo kum maama mu.

⁵ Amu ya lagɪ si abam maama taa wai á ɲɔɔni ta-ge sim, a nan tiini a lagɪ si á taá wai á ɲɔɔni Wε yiyiu-ɲwe sim mu á dwe didi. Bɛɲwaani wulɔ na ɲɔɔni Wε yiyiu-ɲwe tin tiini o jigi zənə o

dwe wuɓɓ na ŋɔɔni ta-ge tɪn, kɔ na dai ni nɔɔnɔ na wura si o wanɪ o pipiri o taani dɪm kuri si kɔ zəni Zezi kɔgɔ kɔm maama.

⁶ Kuntɔ tɪn, a ko-biə-ba, amɔ na tu abam te, yɪ a na ŋɔɔni ta-ge yɪranɪ mɔ dɪ abam, bɛɛ nyɔɔri mɔ á lagɪ á na? Kɔɓɓ na wú wəli abam tɪn mɔ yɪ a na ŋɔɔni taani dɪɓɓ na wú pa á na vɪrɪm, naa dɪ pa á na yəno, naa a ŋɔɔni Wɛ yiyiu-ŋwɛ, naa a zaasi abam Wɛ cɪga kam.

⁷ Dí nan kwe duduurə na yɪ wəənu tɪɓɓ na ba jɪgɪ ŋwɪa tɪn dí ma manɪ dí nii: Nɔɔnɔ na jɪgɪ wuə o wui yɔɔ yɔɔ, naa o jɪgɪ kɔnɔ o magɪ yɔɔ yɔɔ, nɔɔna wú kɪ ta mɔ ba ni kɔ ywəəni?

⁸ Nɔɔnɔ nan na jɪgɪ jara nabɔnɔ o wui yɔɔ yɔɔ, nɔɔn-nɔɔnɔ bá wanɪ o lwarɪ ni jara mɔ wura si o nunɪ o vu.

⁹ Kɔ nan yɪ bɪdwi mɔ dɪ n na ŋɔɔni ta-ge yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ warɪ si kuri o pipiri, nɔɔna wú kɪ ta mɔ ba lwarɪ n na tɛ kɔɓɓ tɪn kuri? Kuntɔ nan bri ni n ŋɔɔni n yagɪ gaa wɔni mɔ.

¹⁰ Taana dwi zanzan mɔ wɔ lɔgɔ baŋa ni, yɪ taan-taani tərə dɪ na ba jɪgɪ kuri dɪ pa dɪ tiinə.

¹¹ Nɔɔnɔ nan na ŋɔɔni taani dɪɓɓ a na ba ni tɪn dɪ amɔ, kuntɔ bri ni dɪbam maama bale yɪ vərə mɔ da-tee ni.

¹² Kɔ nan yɪ kuntɔ mɔ dɪ abam dɪ, abam na lagɪ si á jonɪ pɛɛra yalɔ Wɛ Joro kɔm na paɪ tɪn, á nan kwaani-na á jonɪ pɛɛra yalɔ na wú zəni Zezi kɔgɔ kɔm si kɔ zɪgɪ lanyɪranɪ tɪn.

¹³ Kuntɔ ŋwaaɪ, abam wuɓɓ na wai o ŋɔɔni ta-ge, si o tiini o loori Wɛ si Dɪ pa o taa wai si kuri dɪ o tea.

¹⁴ Amɔ na mɛ ta-ge sɪm a ma a warɪ Wɛ, kɔ yɪ

a joro mu ηοοna, si amu titi ba ni si kuri.

¹⁵ Ku lu na manj si a ki tin mu yi si a wari We di a wubuna maama di a joro maama, si a daari a taa leeni di a wubuna maama di a joro maama a taa zuli We.

¹⁶ Ku nan na dai kuntu, yi n na me ta-ge sim n ma n zuli We, yi non-gaa na je o cəgə, o bá wani o ni si kuri. Kuntu ηwaanı, oó ki ta mu o tɔgi o se nmu na zuli We te tin si o di ta ni «Amina»?

¹⁷ Nmu na zuli We te tin na manj ku lamma te, ku bá zəni noonu wum kuntu.

¹⁸ Ku na yi amu, a ki We le di DI na pe-ni dam si a taa ηooni ta-ge sim a dwe abam maama tin.

¹⁹ Ku daari, a na wu Zezi kəgɔ kum wuni, a tiini a lagı si a taa mai taani dilu ba na ni tin mu a ma ηooni a bri-ba. A na ηooni bitari sinu má yıranı, ku garı a na ηooni ta-ge sim bitarbiə murr-fugə yi noon-noonu ba ni si kuri.

²⁰ A ko-biə-ba, á yi taá jıgi bu-balwa wubuna. Ku daari ku na yi lwarım jəgə ni, si á taá nyı nıneeni bu-sısın na yəri lwarım kəm te tin, si á pa á wubuna bi We cwəηə kam wuni.

²¹ Ku pɔpɔni We tɔnɔ kum wuni ku wı:

«Amu Baŋa-We wó tɔŋı vərə,

si ba ba ba ηooni amu ni-taani dım di abam.

Baá ηooni taani dilu á na ba ni tin di abam.

Nan di kuntu di, á ta bá se a ni.»

²² Kuntu mu We mai ta-ge DI maa bri DI dam balu na wu se-DI tin tee ni, si ku dai balu na se-DI tin tee ni. Ku daari We yiyiu-ηwe sim mu bri DI dam balu na se-DI tin tee ni, si ku dai balu na wu se-DI tin tee ni.

²³ Kuntɔ ɲwaanɪ, Zezi kɔgɔ kɔm maama na jeeri daanɪ, yɪ á maama na wɔra á ɲɔɔnɪ ta-ge, yɪ nɔɔnɔ wulɔ na maɲɪ o wɔ ni-sɪ naa balɔ na wɔ sɛ Wɛ tɪn na tu ba zɔ á wɔnɪ yɪ ba ba ni sɪ kuri tɪn, ba bá ta nɪ á co mu na?

²⁴ Abam maama nan na ɲɔɔnɪ Wɛ yiyiu-ɲwe á brɪ daanɪ, yɪ nɔɔnɔ wɔm kuntɔ donɲ na tu o zɔ á wɔ, wɔntɔ wɔ lwarɪ nɪ Wɛ dam mu wɔ á tee nɪ. O na ni kulɔ maama tɪn wɔ pa o lwarɪ nɪ o ba jɪgɪ bɔra Wɛ tee nɪ, yɪ o kwɛrɪ o lwarɪ nɪ Wɛ lagɪ Dɪ di o taanɪ.

²⁵ Wɔbɔɲa yalɔ maama ya na sɛgi o wɔnɪ tɪn laan wɔ ba ya lwarɪ jaja mu, yɪ o laan wɔ kɪ o yuu tɪga nɪ o zuli Wɛ, yɪ o sɛ nɪ Wɛ sɪnɪ Dɪ wɔ abam tɪtarɪ nɪ.

Zezi kɔgɔ kɔm na maɲɪ sɪ kv taa tɔɲɪ kv tɔgɪ cwe sɪlɔ tɪn

²⁶ A ko-biə-ba, abam na jeeri daanɪ sɪ á zuli Wɛ, á na maɲɪ sɪ á kɪ kulɔ tɪn mu tɪntɔ: Abam dɪdɔa mu wɔ zanɪ o pa lɛɲə. Dɪdɔa dɪ ma zanɪ o brɪ Wɛ cɪga kam. Wɔdonɲ dɪ ma zanɪ o ta vɪurɪm dɪlɔ Wɛ na brɪ-o tɪn. Wɔwɔm dɪ ma zanɪ o ɲɔɔnɪ ta-ge, yɪ wɔdonɲ dɪ ma zanɪ o ta ta-ge sɪm kuri o brɪ á kɔgɔ kɔm. Wəənu tɪntɔ maama zəni Zezi kɔgɔ kɔm sɪ kv fɔgɪ kv zɪgɪ kəɲkəɲ.

²⁷ Abam badaara na lagɪ á ɲɔɔnɪ ta-ge sɪm, kv maɲɪ sɪ á taá yɪ bale naa batɔ yɪranɪ mu. Kv maɲɪ sɪ á taá zanɪ á ɲɔɔnɪ á daarɪ á pa daanɪ mu, sɪ á dɪdɔa zanɪ o ta ɲwe sɪm kuri.

²⁸ Nɔɔn-nɔɔnɔ nan na tɛrɪ á wɔnɪ sɪ o wanɪ o ta ɲwe sɪm kuri, balɔ ya na lagɪ ba ɲɔɔnɪ-sɪ tɪn

manɪ sɪ ba yaɣɪ mʊ, sɪ ba na wʊ ba yɪranɪ, sɪ ba taa ŋɔɔnɪ-sɪ dɪ Wɛ.

²⁹ Kʊ daari, kʊ na yɪ balʊ na ŋɔɔnɪ Wɛ yiyiu-ŋwɛ sɪm tɪn, kʊ manɪ sɪ bale naa batɔ mʊ zanɪ ba ŋɔɔnɪ dɪdʊa dɪdʊa, sɪ badaara bam taa cɛgə, sɪ ba laan bwe ba nii sɪ yɪ cɪga mʊ naa vwan mʊ.

³⁰ Wɛ na vuri nɔɔnʊ dɪdʊa Dɪ cɪga kam balʊ na je ba cɛgi tɪn wʊnɪ sɪ o ta o bri Zezi kɔgɔ kʊm, kʊ manɪ sɪ wʊlʊ na zɪɣɪ o ŋɔɔnɪ Wɛ yiyiu-ŋwɛ sɪm tɪn mʊ pu o ni, sɪ o daari sɪ wɔdɔŋ wʊm ta-ka.

³¹ Kʊntʊ tɪn, abam maama wai á ŋɔɔnɪ Wɛ yiyiu-ŋwɛ sɪm dɪdʊa dɪdʊa, sɪ kʊ pa á zaasi Wɛ cɪga kam da-tee nɪ, sɪ á taá fɔɣɪ á zɪɣɪ kəŋkəŋ.

³² Balʊ na jonɪ dam Wɛ Jorokʊm tee nɪ sɪ ba taa ŋɔɔnɪ Wɛ yiyiu-ŋwɛ sɪm tɪn wai ba tɪtɪ ba jaana manɪ kalʊ ba na wura ba ŋɔɔnɪ-sɪ tɪn.

³³ Wɛ lagi sɪ wonɔ maama taa toɣɪ cwəŋə mʊ dɪ yazurə, sɪ Dɪ ba lagi yɔɔ yɔɔ kəm.

³⁴ Abam na kikili daanɪ sɪ á zuli Wɛ, kʊ manɪ sɪ kaana taa je cɪm mʊ sɪ ba taa cɛgə. Mʊ kʊ na yɪ te Zezi kɔgɔ kʊm jəgə maama nɪ. Ba ba jɪɣɪ cwəŋə sɪ ba da ba ŋɔɔnɪ. Kʊ manɪ sɪ ba sɛ baara bam, nɪ Wɛ cullu tɪm na manɪ tɪ bri te tɪn mʊ.

³⁵ Ba na lagi sɪ ba lwarɪ wonɔ kʊlʊ kuri, ba manɪ sɪ ba bwe ba banna mʊ sɔŋɔ nɪ, sɪ kʊ wʊ manɪ sɪ kaanɪ zanɪ o ŋɔɔnɪ á kikilə kam wʊnɪ.

³⁶ Abam buŋɪ á pai Wɛ taanɪ dɪm nuŋɪ abam te mʊ na? Mʊ naa á buŋɪ á pai abam yɪranɪ mʊ ye Wɛ taanɪ dɪm na?

³⁷ Abam wʊlʊ na buŋɪ nɪ o yɪ Wɛ nijonnu naa o jonɪ Wɛ Joro kʊm pɛɛrɪ tɪn manɪ sɪ o taa ye nɪ,

amɔ na pɔpɔni kɔlɔ a pa abam tɪn yi dɪ Yuutu wɔm kwɛrɛ mɔ.

³⁸ Nɔɔnɔ wɔlɔ maama na vɪn amɔ na pɔpɔni kɔlɔ tɪn, Wɛ dɪ wɔ vɪn kɔntɔ tu.

³⁹ Kɔntɔ, a ko-biə-ba, kwaani-na sɪ á taá nɔɔni Wɛ yiyi-ɲwɛ sɪm. Á nan yi zaɲi á ci balɔ na nɔɔni ta-ge sɪm Wɛ Joro kɔm na pɛ tɪn.

⁴⁰ Nan taá ki-na wɔɲo maama sɪ kɔ taa tɔgi cwɛɲə ni kɔ na maɲi te tɪn.

15

Wɛ kwɛr-ywɛɲə kalɔ Zezi tɪntɔɲna bam na bri tɪn

¹ A ko-biə-ba, a lagɪ sɪ a pa á guli Wɛ kwɛr-ywɛɲə kam a na maɲi a tɔɔli dɪ abam tɪn mɔ. Abam maɲi á sɛ-ka, yi á ki á wɔ-dɪdɔa á fɔgi á zɪgi kɛɲkɛɲ.

² Amɔ na pɛ á lwarɪ Wɛ kwɛr-ywɛɲə kam te tɪn, á na wɔ joori ka kwaga ni, Wɛ wɔ vɪri abam Dɪ yagɪ kantɔ nɲaani mɔ. Kɔ na dai kɔntɔ, á na sɛ Zezi Kɪsi te tɪn yi kafe mɔ.

³ Wɛ ciɲa kalɔ na dwe maama tɪn mɔ yi kalɔ amɔ na dɛ yigə a jɔɲi yi a laan daari a bri abam tɪn. Kantɔ mɔ tɪntɔ:

Zezi Kɪsi tɪgi dɪbam lwarɪm nɲaani mɔ, ni Wɛ tɔnɔ kɔm na maɲi kɔ ta te tɪn.

⁴ Ba ma ki-o bɔɔni ni.

Da yatɔ dɛ ni o ma joori o bi o yagɪ tɔvɪni, ni Wɛ tɔnɔ kɔm na maɲi kɔ ta te tɪn.

⁵ O na bi tɪn, o ma pa Pɪyɛɛri na-o, yi o tɪntɔɲna fugə-bale bam maama dɪ na-o.

⁶ Kɔntɔ kwaga ni, o ma bri o tɪti o karabiə zanzan biɔwi baɲa ni, bantɔ dwe ni nɔɔna biə

yanu (500). Nɔɔna bam kɔntɔ badaara zanzan ta ŋwi, ba funfun yɔranɔ mu tɔga.

⁷ Zaki di ma na-o, yi o daari o pa o tintɔŋna bam maama na-o.

⁸ Kɔntɔ kwaga ni, o laan ma pa amɔ na nyi di bu wɔɔ ba na lɔga yi o lɔra maŋa ta wɔ yi tin di na-o.

⁹ Bɛŋwaanɔ amɔ tiini a muri Zezi tintɔŋna bam maama wɔnɔ. A ya bri a wɔ maŋi si ba taa bɛ-ni ni Zezi tintɔŋnɔ, a dɛɛn na bɛɛsi Zezi nɔɔna bam tin ŋwaanɔ.

¹⁰ Wɛ nan na ki-ni yu-yoŋo tin mu pɛ a yi a na yi wɔɔ zɔm tin. Di na ki-ni yu-yoŋo te tin dai kafɛ. Amɔ tiini a tɔŋi Wɛ titɔŋa yam a dwɛni Di tintɔŋna bam maama. Ku nan dai a titi dam ŋwaanɔ mu a wai a tɔŋa. Ku yi Wɛ na ki-ni yu-yoŋo yi Di dam diɔm wɔ amɔ tee ni tin ŋwaanɔ mu.

¹¹ Dɔbam balɔ na yi Zezi tintɔŋna tin maama yɛni di bri cɔga didɔa mu. Ku na yi amɔ na bri kulɔ tin, naa bantɔ di na bri kulɔ tin, ku yi cɔga kalɔ abam na sɛ tin mu.

Twa biim taani

¹² Dɔbam maama na tɔɔli Wɛ kwɛrɛ kam te tin, di tɔɔli di bri nɔɔna ni Zezi Krisi bi o yagi tɔnɔ mu. Bɛɛ nan mu yi abam badonnɛ tɛ á wɔ, twa biim tɛrɛ?

¹³ Ku ya na yi cɔga ni twa biim tɛrɛ, ku bri ni Zezi Krisi titi di wɔ bi mu.

¹⁴ Wɔntɔ nan ya na wɔ bi, dɔbam kwɛr-tɔɔla kam yi kafɛ mu, abam di na ki á wɔ-didɔa di ka te tin di ya yi kafɛ mu,

¹⁵ yi dɔbam di na bri Wɛ cɔga kam te tin ya yi vwan mu, di na yɛni di bri nɔɔna ni Wɛ mu bi

Zezi Krisi Dɪ pa o yagɪ tʊʊnɪ tɪn ɲwaanɪ. Twa biim nan ya na sɪnɪ dɪ tərə, kʊ brɪ nɪ Wɛ wɔ bi Zezi mʊ.

¹⁶ Kʊntʊ tɪn, twa biim ya na tərə, kʊ brɪ nɪ Zezi Krisi tɪtɪ dɪ maɲɪ o wɔ bi mʊ.

¹⁷ Wʊntʊ nan ya na wɔ bi o yagɪ tʊʊnɪ, kʊ brɪ nɪ abam na kɪ á wɔ-dɪdʊa dɪd-o te tɪn yɪ kafɛ mʊ, yɪ á lwarɪm dɪm ya ta wɔ á yuu nɪ mʊ.

¹⁸ Kʊ nan ta brɪ nɪ, balʊ na sɛ Zezi Krisi yɪ ba laan tɪ tɪn ya wó ga ɲwɪa Wɛ tee nɪ.

¹⁹ Kʊ na yɪ lʊgʊ baɲa ɲwɪa kantʊ yɪranɪ, yɪ kʊ dɑɪ nɪ kʊlʊkʊlʊ ɲwaanɪ mʊ dɪbam jɪgɪ tɪna Zezi Krisi tee nɪ, kʊ brɪ nɪ dɪ yɪ balʊ na tiini ba yɪ yinigə tiinə tɪn mʊ nɔɔna maama tee nɪ.

²⁰ Kʊ nan sɪnɪ kʊ yɪ cɪga mʊ: Zezi Krisi bi o yagɪ tʊʊnɪ. Wʊntʊ mʊ yɪ wʊlʊ na dɛ yigə o bi o vu Wɛ te, sɪ kʊ brɪ nɪ balʊ dɪ na tɪgɪ tɪn wó bi ba yagɪ tʊʊnɪ.

²¹ Tʊʊnɪ zɪgɪ nabiinu dɪdʊa yɪra nɪ mʊ dɪ ba lʊgʊ baɲa. Kʊ nan ta yɪ bɪdʊwɪ mʊ dɪ twa biim dɪ, nabiinu dɪdʊa dɪ mʊ jaanɪ twa biim o ba.

²² Nabiinə maama na yɪ Adambiə tɪn ɲwaanɪ mʊ te dɪ maama tʊa nɪ wʊntʊ te. Kʊ nan ta yɪ kʊntʊ doɲ mʊ dɪ balʊ maama na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, bantʊ dɪ wó bi ba yagɪ tʊʊnɪ.

²³ Nɔɔnʊ maama dɪ o jəgə mʊ. Zezi Krisi mʊ dɛ yigə o bi o vu Wɛ te. Kʊ daari balʊ na yɪ o nɔɔna tɪn dɪ wó bi maɲa kam o na wó joori o ba tɪn mʊ.

²⁴ Kʊntʊ kwaga nɪ mʊ lʊgʊ baɲa woɲo maama laan wó ti. Maɲa kam kʊntʊ nɪ mʊ Zezi Krisi wó cɔgɪ wəənu tɪlʊ maama na jɪgɪ dam nabiinə baɲa nɪ tɪn, kʊ na yɪ weyyuu dɪdɛera naa tɪga

baŋa dɪdɛɛra maama, oó pa ba dam dɪm laan ti. O ma wó daari o kwe woŋo kulɔ maama o na di paari kɔ baŋa ni tɪn o kɪ o Ko Wɛ jɪŋa ni.

²⁵ Kɔ nan fɪn mɔ sɪ Zezi di paari, sɪ kɔ taa ve maŋa kam Wɛ na wó kɪ o dɔna maama o nɛ kuri ni tɪn.

²⁶ Tɔbɔni nan mɔ yɪ dɔm wɔlɔ o na wó cɔgi o ma kweeli tɪn.

²⁷ Wɛ tɔnɔ kɔm tagɪ kɔ wɪ: «Wɛ kɪ wəənu maama wɔm nɛ kuri ni mɔ sɪ o taa te tɪ maama.» Kɔ nan na wɪ, o taa te wəənu maama tɪn, kɔ daɪ ni o te Wɛ tɪtɪ dɪ mɔ o wəli da. Kɔ yɪ Wɛ mɔ kwe wəənu tɪm maama Dɪ kɪ Zezi dam kuri ni.

²⁸ Kɔ daari maŋa kalɔ Zezi na wó ba o taa te wəənu maama tɪn, wɔm tɪtɪ na yɪ Wɛ Bu tɪn wó kwe o tɪtɪ o pa o Ko Wɛ. Bɛŋwaani Wɛ yɪ dɪlɔ na maŋɪ Dɪ kɪ wəənu maama Dɪ Bu wɔm dam kuri ni tɪn mɔ. Kɔntɔ tɪn, Wɛ mɔ te wəənu maama dɪ Dɪ dam maama.

²⁹ Á nan bɔŋɪ nɔɔna balɔ na yəni ba paɪ ba miisi-ba na wɔni ba twa ŋwaani tɪn woŋo á nii. Ba na ba bɔŋɪ ni twa biim wɔra, bɛŋwaani mɔ yɪ ba paɪ ba miisi-ba na wɔni twa bam ŋwaani?

³⁰ Twa biim nan ya na tərə, bɛŋwaani mɔ yɪ dɪbam ba kwarɪ fɔbɔni sɪ dí yaari dí tɪ Wɛ ŋwaani maŋa maama?

³¹ A ko-biə-ba, dɛ maama amɔ yəni a tɔgi tɔbɔni te mɔ a kɛa. Kɔ yɪ cɪga mɔ. Amɔ tiini a jɪgi wɔpolo dɪ abam á na ŋwɪ dɪ dí Yuutu Zezi Krisi tɪn ŋwaani. Mɔ kɔ kuri a tagɪ kɔntɔ.

³² Efɛɛzi ni ba kɪ amɔ nɪnɛni kagɔ-vara na cɪŋi sɪ ba ja nɔɔna te tɪn mɔ. Amɔ na sɛ sɪ a yaari kɔntɔ tɪn, kɔ ya na yɪ lɔgɔ baŋa ŋwɪa kantɔ yɪrani má ŋwaani mɔ, bɛɛ nyɔɔri mɔ aá

na? Twa biim nan ya na tərə, dí ya wó ta nı nɔɔna badaara na tɛ te ba wı: «Pa-na dí taá di sı dí daarı dí taá nyɔɛ, sı dí jwa yı twa mu.»

³³ Yı pa-na ba ganı abam sı á tusi. Kɔ yı cıga mu nı: «Nmɔ na tɔgı dı nɔn-balwaarɔ, baá sɔgım ba pa n dı kı kəm-balwaarɔ mu.»

³⁴ Pa-na á wɔbɔɲa joori ya taa tɔgı cwəɲə, sı á daarı á yagı kəm-lwaanɔ tım. Abam badaara ta yəri Wɛ. A tagı kɔntɔ, sı kɔ pa cavıra mu zɔ abam.

Nɔɔna na wó bi ba yagı tɔvı dı yıra yalɔ tın

³⁵ Abam dıdɔa wai o bwe nı: «Kɔ kı ta mu sı twa bi? Ba nan na joori ba bi, ba yıra wó ta yı tıta mu?»

³⁶ Nmɔ wɔbɔɲa mu muri na? N na kwe woɲo n du tıga nı, kɔ maɲı sı kɔ puli mu kɔ nuɲı, kɔ daarı sı kɔ bu wɔm pɔ.

³⁷ Nmɔ na dugı kulɔ, dı kulɔ na wó puli kɔ nuɲı tın ba nyı daanı. Nmɔ na kwe kulɔ n du tın, kɔ na yı mına naa kɔ zı yı wo-duuru tıɔ dwi maama, tı yı wo-dwə má mu n dugə.

³⁸ Wo-dwi dım nan na nuɲı, Wɛ mu wó pa-dı dı yıra, nı Dı na lagı te tın. Wɛ nan ta mu paı wo-dwi maama nyınyɔgɔ, kɔ maɲı dı wo-dwi dım tıti na yı te tın.

³⁹ Kɔ nan dai nı wəənu tıɔ maama na ɲwı tın ya-nwana mu yı bıdwi. Nabiinə dı vara dı zunə dı kale maama jıgı ya-nwana yıra yıra mu.

⁴⁰ Weyuu wəənu dı wɔra mu, yı tıga baɲa wəənu dı wɔra. Weyuu wəənu tım dı jıgı tı lam mu, yı tıga baɲa wəənu tım dı jıgı tı lam.

41 Wɪa kam dɪ jɪgɪ ka lam mʊ, yɪ cana kam dɪ jɪgɪ ka lam. Calɪcwɪ sɪm dɪ maa jɪgɪ sɪ lam, yɪ sɪ lam dɪm nan dai bɪdwɪ.

42 Wəənu tɪntʊ maama nan brɪ twa biim na yɪ te tɪn mʊ. Nɔɔnʊ na tɪga, o yɪra yam ba na kɪ tɪn yɪ yɪra yalʊ na wó pɔ tɪn mʊ. Kʊ daari o yɪra yalʊ na wó bi ya yagɪ tʊbɪnɪ tɪn daa bá pɔ maɲa dɪ maɲa.

43 Yɪra yalʊ ba na kɪ tɪga nɪ tɪn ba jɪgɪ lam, yɪ yalʊ na wó bi tɪn wó ta jɪgɪ lam zanzan. Yɪra yalʊ ba na kɪ tɪn bwənə, yɪ yalʊ na wó bi tɪn wó ta dana.

44 Yɪra yalʊ ba na kɪ tɪga nɪ tɪn yɪ lʊgʊ baɲa ɲwɪa kam nyɪm mʊ, kʊ daari yalʊ na wó bi tɪn yɪ ɲwɪ-dʊɲa kalʊ Wɛ Jorokʊm na wó pa dɪbam tɪn nyɪm mʊ. Lʊgʊ baɲa yɪra yam na wɔra tɪn, Wɛ ɲwɪ-dʊɲa kam yɪra yam dɪ wɔra mʊ.

45 Kʊntʊ mʊ kʊ pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ: «Pulim nɪ tɪn Wɛ kɪ Adammʊ Dɪ pa o jɪgɪ lʊgʊ baɲa yɪra yɪ o ɲwɪ.» Kʊ daari Zezi mʊ yɪ Adam wɔlʊ na kweeli tɪn, yɪ o jɪgɪ Joro kʊ na paɪ nabiinə ɲwɪ-dʊɲa tɪn.

46 Kʊ nan yɪ lʊgʊ baɲa ɲwɪa kam mʊ tui yigə, yɪ Wɛ-sɔɲɔ ɲwɪ-dʊɲa kam laan saɲɪ ka ba.

47 Wɛ mɛ tɪrʊ mʊ Dɪ kɪ nabiinu wɔlʊ na tu yigə tɪn. Kʊntʊ ɲwaaɪnɪ wɔntʊ yɪ lʊgʊ baɲa nyɪm mʊ. Kʊ daari nabiinu wɔlʊ nan na tu kwaga tɪn nuɲɪ Wɛ-sɔɲɔ mʊ.

48 Lʊgʊ baɲa nɔɔna bam maama nyɪ dɪ Wɛ na mɛ tɪrʊ Dɪ kɪ nɔɔnʊ wɔlʊ dayigə tɪn mʊ. Nɔɔna balʊ maama nan na yɪ Wɛ-sɔɲɔ nyɪm tɪn nyɪ dɪ wɔlʊ na nuɲɪ Wɛ-sɔɲɔ tɪn mʊ.

49 Nɪnɛɛnɪ dɪbam na jɪgɪ lʊgʊ baɲa nɔɔnʊ wɔm

nyinyugbɔ tɪn, de wɔra dɪ wɔ ba dɪ taá jɪgɪ Wɛ-sonɔ nɔɔnɔ wɔm dɪ nyinyugbɔ.

⁵⁰ A ko-biə-ba, a lagɪ a ta a brɪ abam nɪ, dɪ lɔgbɔ baɲa yɪra yam bá wanɪ ya na jəŋə je Wɛ paaru dɪm wɔnɪ. Yɪra yalɔ na wɔ pɔ tɪn bá wanɪ ya maɲɪ dɪ ŋwɪa kalɔ na ba ti tɪn.

⁵¹ Fɔgɪ-na á cəgɪ, sɪ a ta Wɛ cɪga kalɔ ya na səgɪ tɪn a brɪ abam. Dɪbam maama bá tɪ dɪ ti sɪ Zezi laan ba. Dɪ nan na tɪga naa dɪ ta wɔ tɪgɪ dɪ, dɪbam maama yɪra yam wɔ ləni mɔ.

⁵² Kɔ́ da kɔ kɪ yibugɪsa wɔnɪ mɔ, maɲa kam ba na wɔ wu kweelim nabɔnɔ kɔm tɪn. Nabɔnɔ kɔm na wugə, twa wɔ bi ba zaɲɪ dɪ yɪra yalɔ na ba pɔɛ tɪn, yɪ dɪbam dɪ yɪra wɔ ləni.

⁵³ Bɛɲwaanɪ, dɪbam yɪra yalɔ na wɔ pɔ tɪn maɲɪ sɪ ya ləni ya ji yalɔ na bá pɔ tɪn mɔ, sɪ dɪ yɪra yalɔ tɔɔnɪ na wai tɪn ləni ya ji yalɔ tɔɔnɪ na bá wanɪ tɪn.

⁵⁴ Kɔntɔ maama na kɪa, kɔ laan wɔ pa kulɔ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kɔm wɔnɪ tɪn kɪ, nɪ kɔ na maɲɪ kɔ ta te kɔ wɪ: «Wɛ wanɪ tɔɔnɪ dɪ dɪ dam dɪm maama.»

⁵⁵ «Tɔɔnɪ, n dam dɪm daa bɛɛ?

N daa n wɔ wanɪ n cəgɪ nɔɔna na?»

⁵⁶ Kɔ yɪ lwarɪm ŋwaanɪ mɔ tɔɔnɪ jɪgɪ dam sɪ dɪ cəgɪ nɔɔna. Lwarɪm dɪ nan nɛ dɪ dam Wɛ cullu tɪm vɪɔn ŋwaanɪ mɔ.

⁵⁷ Dɪ nan kɪ Wɛ le dɪ Dɪ na paɪ dɪbam wɔnɔ dɪ Yuutu Zezi Krisi ŋwaanɪ sɪ dɪ wanɪ tɔɔnɪ dɪ dɪ dam dɪm maama tɪn.

⁵⁸ Kɔntɔ tɪn, a ko-bu-sonnu-ba, fɔgɪ á zɪgɪ-na kəŋkəŋ dɪ pu-dɪa, sɪ á cɛ dɪ dɪ Yuutu tɪtɔɲa yam maɲa maama, dɪ á na ye nɪ tɪtɔɲa yalɔ maama

á na tɔŋɪ á pa dí Yuutu wɔm tɪn na daɪ kafe tɪn ŋwaani.

16

Ba na lagɪ sɛbu sɪ ba ma zɛni Wɛ nɔɔna te tɪn

¹ Kɔ daari kɔ na yɪ sɛbu kɔlɔ á na lai á ma zɛni Wɛ nɔɔna bam tɪn, á taá kɪ nɪŋɛnɪ amɔ na maŋɪ a brɪ Zezi kɔgɔ kɔlɔ na wɔ Galatɪ tɪ-niə yam nɪ sɪ ba taa kɪ te tɪn.

² Siun de maama na yiə, sɪ nɔɔnɔ maama li sɛbu kɔlɔ o na ne tɪn wɔnɪ o tiŋɪ, sɪ amɔ na tuə, sɪ á daa yɪ taá zɪgɪ á lai sɛbu.

³ Amɔ na tu abam te, abam na li nɔɔna balɔ tɪn, a laan wó la tɔnɔ a tɔŋɪ-ba dɪ á sɛbu kɔm sɪ ba ja vu Zeruzalem.

⁴ Kɔ nan daa na maŋɪ sɪ amɔ titɪ mu vu, dí wó togɪ daani dí vu.

Pooli na lagɪ sɪ o na Korentɪ tiinə bam te tɪn

⁵ A lagɪ sɪ a da Masɪɔbanɪ mu, sɪ a laan daari a ba abam te.

⁶ A na tu abam te, a lagɪ sɪ a daani fun mu, dedɔŋ aá ti waarɔ mɪmaŋa kam dáani. Kɔntɔ kwaga nɪ, á laan wó wani á zɛni-nɪ sɪ a vu a daa na wó vu me tɪn.

⁷ Amɔ ba lagɪ sɪ a wuuri a ba abam te maŋa funfɪn, sɪ a joori a viiri. Wɛ nan na se, amɔ ya lagɪ sɪ a ba a daani abam tee nɪ mu.

⁸ A nan lagɪ a maŋɪ Efɛzi nɪ mu sɪ kɔ vu kɔ yi Pantikoticandiə kam maŋa.

⁹ Bɛŋwaani Wɛ pɔrɪ cwəŋə lanyɪranɪ Dɪ pa-nɪ, sɪ a tiini a tɔŋɪ Dɪ titɔŋa yo seeni. Nɔɔna zanzan nan mu wɔra ba kwaana sɪ ba cɪ a yigə.

10 Timoti nan na tu abam te, si á jeer-o lanyirani si ku yi pa fɔɔni taa jig-o. Bɛɛwaaɔni o di tɔɔni dí Yuutu titɔɔna yam mu ni amɔ te.

11 Nɔɔn-nɔɔnɔ yi zaɔi o goon-o. Kwaan-na si á wɛl-o o cwɛɛɛ kam vɛɛɛ wɔni, si o wani o vu di yazurɛ o ba amɔ te. Amɔ di dí ko-biɛ bam nan nii-o cwɛɛɛ ni si o ba.

12 Ku nan na yi dí ko-bu Apolosi, amɔ tiini a loor-o mu si o tɔɔi di dí ko-biɛ bam o ba abam te. Nan di ku di, o ta wɔ li wɔɔɔɔna si o ba lele. O nan na nɛ cwɛɛɛ maɔa kalu tin, oó ba.

Tiim kwɛɛɛ

13 Taá cu-na á titi, si á zigi kɛɛkɛɛ Wɛ cwɛɛɛ kam wɔni. Taá jig-na baari di dam.

14 Á taá ki-na wɔɔo maama di sono.

15 A ko-biɛ-ba, á maɔi á ye Sitefanasi di o sɔɔo tiina na tɔɔi Wɛ te tin. Bantu mu de yigɛ ba se Zezi Akayi ni, yi ba se ba tɔɔi ba zɔni Wɛ nɔɔna bam di ba wɔ maama.

16 Kuntu tin, a loori abam si á se nɔɔna bam kuntu dwi ni, didaani balu maama na tɔɔi Wɛ titɔɔna yam ni bantu te tin.

17 Amɔ jig wɔɔolo di Sitefanasi di Fɔɔunatusi di Akayikusi na tu amɔ te tin. Bantu mu pɛ a wɔ lwarɔ ni abam tɛɛɛ.

18 Bantu mu pɛ a jig wɔ-zuru, ni ba na pɛ abam di jig wɔ-zuru te tin. Kuntu, ku maɔi si á taá nigɔ nɔɔna bantu dwi.

19 Zezi kɔɔo kum maama Aziti-niɛ yam wɔni tin jɔɔni abam. Akwila di Prisili di Zezi kɔɔo kulu na jeeri ba sɔɔo ni tin di jɔɔni abam lanyirani dí Yuutu Zezi yiri nwaani.

²⁰ Dí ko-biə bam maama di jɔɔni abam.

A taá jɔɔni daani lanyirani di sono di wu-
poŋo.

²¹ Amu Pooli mu jɔɔni abam. A titi laan mu
puɔɔni tintu di a jiŋa.

²² Nɔɔnu wɔlu maama na ba soe dí Yuutu wɔm
tin, Wɛ wó cɔgi ku tu.

Marana ta!

²³ Dí Yuutu Zezi wó pa abam yu-yoŋo.

²⁴ Amu soe abam maama dí na ŋwi di Zezi
Krisi tin ŋwaani.

Wε Τονο δι kasum

Kasem (Kassem): Wε Τονο δι kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 29 Jan 2022

993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9